ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА НІМЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ПЕРЕКЛАДУ

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему:СТИЛІСТИКА ОФІЦІЙНИХ ПРОМОВ ГЕРХАРДА ШРЕДЕРА

Виконав: студент 2 курсу,
групи 8.0358-н
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.043 Германські
мовита літератури (переклад включно),
перша — німецька
освітньо-професійної програми
Переклад (німецький)
Друзюк Анатолій Вікторович

Керівник: зав. каф., к.ф.н., доц. Вапіров С. Ю.
Рецензентк.к. ф.н., доц. Шапочка Н. В.

Запоріжжя – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра німецької філології, перекладу та світової літератури
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.043 Германські мови та література (переклад включно)
Освітньо-професійна програма Мова і література (німецька)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

_____

«____»_____2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

Друзюк Анатолій Вікторович
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту)
СТИЛІСТИКА ОФІЦІЙНИХ ПРОМОВГЕРХАРДА ШРЕДЕРА

Керівник кваліфікаційної роботи (проекту):
зав.каф., к.ф.н., доц. Вапіров С.Ю.
затверджені наказом ЗНУ від «11» квітня 2023 року №521 - с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) 14.02.2024

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту) теоретичні засади стилістики, оригали промов Герхарда Шредера

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
1. Публічна промова як текстотип політичного дискурсу

2. Стилістичні прийоми та риторичні фігури у політичному дискурсі

3. Комунікативні стратегії і тактики Г. Шредера

4. Стилістикаофіційних промов Г. Шредера

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Вапіров С.Ю. зав.каф., к.ф.н., доц.	02.04.2023	02.04.2023
Розділ 1	Вапіров С.Ю. зав.каф., к.ф.н., доц.	01.06.2023	01.06.2023
Розділ 2	Вапіров С.Ю. зав.каф., к.ф.н., доц.	30.08.2023	30.08.2023

6. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	квітень 2023	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2023	виконано
3.	Написання вступу	червень 2023	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	вересень 2023	виконано
5.	Написання практичного розділу	листопад 2023	виконано
6.	Формулювання висновків	листопад 2023	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	січень 2024	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	лютий 2024	виконано
9.	Захист	березень 2024	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату).

Магістрант _____ _____
(підпис)(ініціали та прізвища)

Керівник роботи _____ _____
(підпис)(ініціали та прізвища)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ _____
(підпис)(ініціали та призвіш

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра — 71 стор., 82 джерел.

Об'єкт дослідження:офіційні промови колишнього федерального канцлера ФРН – Герхарда Шредера.

Метадослідження: стилістико-прагматична характеристика промов федерального канцлера Німеччини Герхарда Шредера епохи створення ЄС.

Теоретико-методологічні засади:праці українських та зарубіжних фахівців в галузі: *політичної лінгвістики та політичного дискурсу* (Ж. В. Зігманн, С. Н. Колесникова, О. Л. Михальова, А.П. Чудінов, Е.И. Шейгал), *теорії риторики* (Т.В. Нагорська, Ю.М. Чантуридзе, М.А. Чекунова), *жанру офіційної промови* (М.Д. Гулей, М.О. Діденко, М.С.°Дорофеєва, Х. Шойрле), *теорії стилістичних фігур* (В.Ф. Святовець, Ю.М. Скребнєв, А. Мюллер), *функціональної стилістики* (І.°Ю.°Ковальчук, А.°П.° Сковородніков).

Отримані результати:.

Німецький політичний дискурс у свою чергу відбиває історико-політичну динаміку розвитку країни, що можна спостерігати у змінах концептуальної структури політичного дискурсу.Прототипом політичного дискурсу є публічна промова, що розуміється як ефективний засіб для одержання визнання та демонстрації лідерства.

У магістерській роботі досліджено комунікативні стратегії /тактики, що реалізуються у публічних промовах федеральниого канцлера ФРН.Вставлено, що у політичному дискурсі Г. Шредера реалізуються 5 основних стратегій. На стилістико-синтаксичному рівні застосовуються стилістичні фігури та риторичні прийоми, що відповідають тематиці виступу, які актуалізують загальний зміст слів і цілих конструкцій. Г. Шредер опікується темами «Німеччина та ЄС», «Війна і мир», «Німеччина та ООН», звертаючись при цьому до метафори, повтору, метонімії, парцеляції, а також інверсії та асиндетону.

Ключові слова:політичний дискурс, публічна промова, комунікативні стратегії/тактики, стилістичні прийоми, риторичні фігури, метафора, повтор.

ЗМІСТ

ВСТУП …….....5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСКУРСУ ПУБЛІЧНИХ ПОЛІТИЧНИХ РОМОВ……..... .9
1.1 Політичний дискурс як інституційний тип комунікації …….....…9
1.1.1 Зміст політичного дискурсу …….....9
1.1.2 Жанрова специфіка політичного дискурсу …….....13
1.1.3 Публічна промова як текстотип політичного дискурсу ……..... 16
1.2 Стилістичні прийоми та риторичні фігури у політичному дискурсі 18
1.2.1 Статус тропів та риторичних фігур у фокусі дискурсології …….....18
1.2.2 Типи стилістичних фігур та їх функції ……... 21
РОЗДІЛ 2 КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ГЕРХАРДА ШРЕДЕРА……..... 28
2.1 Інформаційно-інтерпретаційна стратегія……... 28
2.2 Стратегіясамопрезентації …….. ..34
2.3 Стратегія на підвищення …….. 38
2.4 Аргументативна та агітаційна стратегії……. 40
РОЗДІЛ 3 СТИЛІСТИКА ОФІЦІЙНИХ ПРОМОВ Г. ШРЕДЕРА……...46
3.1 Тема «Німеччина та ЄС» …….. 46
3.2 Тема «Війна і мир» ……..... 51
3.3 Тема «Німеччина та ООН» …….....57
ВИСНОВКИ ……..…59
СПИСОК ВИКОРИСТАННИХ ДЖЕРЕЛ ……..…….....63

ВСТУП

Мова, суспільство та політика перебувають у тісній взаємодії один з одним і визначають складність та багатоплановість політичного дискурсу. Цей факт обумовлює міждисциплінарний характер його вивчення на стику таких наук, як психолінгвістика, когнітивна лінгвістика, політична лінгвістика, соціологія, прагматика, риторика. Подібний комплексний підхід дозволяє інтегрувати наукові висновки та досягнення щодо цього феномену і разом з тим збагатити знання про нього.

Актуальність обраної теми дослідження визначається кількома факторами:

По-перше, сучасний стан лінгвістичної парадигми характеризується антропоцентричним підходом, сутність якого полягає в зверненні до ролі людини в процесі породження та сприйняття мови. Наукова спільнота, беручи до уваги фактор адресата, прагне осмислити природу цього явища з теоретичних позицій і не в останню чергу з практичних. З цієї причини особливу роль відіграє виявлення та вивчення найбільш ефективних зас вербального впливу на слухача, що є значним внеском у розвиток культури мовлення та політичної комунікації.

По-друге, динаміка суспільного розвитку тягне за собою зміни в області політичної комунікації і постійно висуває нові вимоги до мови. Створюється нове поле для формування відносин між державою та суспільством, між політиками та громадянами. В контексті подібних зрушень на перший план виходить не тільки лінгвістичний аналіз офіційних промов як окремого жанру політичного дискурсу, а й аналіз соціально-політичних обставин, за яких вони створюються. Важливим є також проведення досліджень, здатних виявити і описати загальні та специфічні особливості стилістичного аранжування офіційних промов у різні періоди соціально-політичного розвитку Німеччини.

Теоретичну основу дослідження склали праці українських та зарубіжних фахівців в галузі: *політичної лінгвістики та політичного дискурсу* (Ж. В. Зігманн, С. Н. Колесникова, О. Л. Михальова, А.П. Чудінов, Е.И. Шейгал), *теорії риторики* (Т.В. Нагорська, Ю.М. Чантуридзе, М.А. Чекунова), *жанру офіційної промови* (Т.С. Комісарова, М.Д. Гулей, М.О. Діденко, М.С.°Дорофеєва, Х. Шойрле), *теорії стилістичних фігур* (О.А. І.°Качуровський, В.Ф. Святовець, Ю.М. Скребнєв, А. Мюллер), *функціональної стилістики* (І.°Ю.°Ковальчук, А.°П.° Сковородніков).

Об'єктом дослідження є офіційні промови колишнього федерального канцлера ФРН – Герхарда Шредера, **предметом** дослідження слугують комунікативні особливості та стилістичне аранжування його промов.

Метою дисертаційного дослідження є стилістико-прагматична характеристика промов федерального канцлера Німеччини Герхарда Шредера епохи створення ЄС.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- вивчити жанровий простір політичного дискурсу, визначити в ньому місце текстів публічних промов;

- визначити комунікативні стратегії і тактики, які використовуєу своїх промовахГ. Шредер;

- охарактеризувати тематику публічних промов коишнього канцлера ФРН;

- проаналізувати комплекс основних стилістичних засобів, характерних для його публічних промов.

До основних **методів дослідження**, що застосовуються в презентованій роботі, відносяться: описовий метод, що містить в собі прийоми інтерпретації, узагальнення та класифікації матеріалу, а також метод суцільної вибірки вихідного матеріалу з текстів публічних промов. В роботі також застосовано прагмалінгвістичний, синтаксичний та стилістичний аналіз.

Незважаючи на те, що публічна мова є предметом вивчення в роботах багатьох вчених, деякі її аспекти все ж видаються маловивченими і вимагають додаткового розгляду. Так, недостатньо вивченою залишається публічна мова федеральних канцлерів Німеччини, в дослідженні якої до сих пір був відсутній комплексний підхід, що передбачає визначення комунікативної поведінки оратора та аналіз усього арсеналу лінгвостилістичних фігур, які він використовує для реалізації комункативної інтенції.

Наукова новизна дисертаційної праці полягає у тому, що дискурс публічної промови трактується як соціальна дія суб'єкта, який формулює свої комунікативні інтенції відповідно до ситуації і соціокультурних умов спілкування, а також до загальної стратегії мовної поведінки та тактики взаємодії з адресатом. Така постановка питання дала змогу фокусуватися на двох проблемних аспектах мовознавства: комунікативно-прагматичному та стилістичному.За результатами дослідження вперше здійснено інтегрований кому-нікативно-прагматичний аналіз структури дискурсу німецько-мовної публічної промови з опорою на методологічну парадигму політичної лінгвістики; виявлено лексико-граматичні засоби, що сприяютьреалізації комунікативних стратегій і тактик оратора залежно від прагматичних чинників мовної ситуації; описано стилістичне аранжу-ваннякомунікативного простору публічної промови.

Матеріалом дослідження слугували публічні виступи екс-канцлера Г. Шредер, кінця 20-го - початку 21 століття, опубліковані у вигляді текстів на офіційних інтернет-сайтах Німеччини. Сукупний обсяг вибірки проаналізованого матеріалу склав 68 офіційних промов.

Теоретична значущість дослідження полягає в науковому осмисленні складного феномена публічної політичної мови з позицій співвіднесення структури текстів ораторських виступів з їх когнітивними, соціальними і політичними контекстами. Презентоване дослідження вносить певний внесок у подальше вивчення когнітивно-комунікативних особливостей політичного

дискурсу, в розробку принципів дискурсивного аналізу, теорії та практики мовного впливу.

Практична цінність дослідження полягає в можливості використання наведених в цьому дослідженні положень та висновків для лекційних курсів, спецкурсів, спецсемінарів з прагматики синтаксису, стилістики, дискурсології, а також в практиці викладання німецької мови. Крім цього, деякі результати дослідження можуть бути корисні фахівцям в галузі культури ділового спілкування та мовного впливу.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСКУРСУ ОФІЦІЙНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ

1.1. Політичний дискурс як інституційний тип комунікації

1.1.1 Зміст політичного дискурсу. Дискурс - це невід'ємна частина соціальних відносин, адже, з одного боку, він формує такі відносини, а з іншого – формується ними сам. Саме тому будь-який дискурс можна розглядати як «особливе використання мови» [Манаенко 2008, с. 48], як «спосіб упорядкування дійсності» [Федосеева 2016, с. 4], як комунікативну подію (дискурс - це мова, занурена в життя [Горбунов 2013, с. 156]).

Сьогодні дослідження політичного дискурсу є як ніколи актуальним, оскільки через поширення ЗМІ з'явилася можливість отримувати інформацію негайно, а наявність лакун в акті комунікації часто перешкоджає адекватній інтерпретації повідомлення.

Політичний дискурс досліджуються в рамках різних галузей соціо-гуманітаристики, в руслі різних дослідницьких підходів. Будь-який, у тому числі й політичний дискурс - явище ***когнітивне*** за своєю суттю, оскільки пов'язане із відтворенням і передачею знань [Романюк, Заяць 2012, с. 205]. Одна з найбільш близьких до політики галузей лінгвістики – політична філологія - на основі аналізу мовних особливостей поведінки політиків досліджує співвідношення властивостей дискурсу з такими концептами, як "влада", "вплив", "авторитет".

Ефективне дослідження політичної комунікації, як вважає А. П. Чудінов, є можливим лише при використанні дискурсивного підходу. Зміст дискурсивного підходу полягає в аналізі кожного конкретного тексту з урахуванням політичної ситуації, в якій він був сформований, його співвідношення з іншими текстами, особистісними якостями, політичними поглядами і цільовими установками автора [Чудинов 2009, с. 12].Спираючись

на концепцію Г. Н. Манаенко [Манаенко 2008, с. 58], політичний дискурс можна розглядати як загальноприйнятий тип мовної поведінки суб'єкта (відомого політика, канцлера, президента тощо) в політичній сфері, який зумовлений історичними і соціальними умовами і затверджений стереотипами інтерпретації та формування політичних текстів.

Фахівці розмежовують, перш за все, інституційний політичний дискурс, в рамках якого використовуються тільки тексти, створені політиками (парламентські стенограми, політичні документи, публічні виступи, інтерв'ю політичних лідерів та інші), і політичний дискурс ЗМІ, в рамках якого використовуються переважно тексти, створені журналістами і поширювані за допомогою преси, телебачення, радіо, інтернету [Карасик 2000; Сопова 2016]. На думку Є.І. Шейгал політичний дискурс є інституційним типом спілкування, яке, на відміну від особистісно орієнтованого спілкування, використовує певну систему професійно орієнтованих знаків, тобто має власну підмову (лексика, тропи, фразеологія, синтаксис) [Шейгал 2004, с. 15]. Він реалізується в сфері внутрішньополітичної і зовнішньополітичної діяльності, має високу комунікативну спрямованість та особливу орієнтацію на мовленнєвий вплив.

На думку В.З. Дем‘янкова, політичний дискурс не можна розглядати, обмежуючись тільки мовними моментами. Його розуміння вимагає знання фону, очікувань автора й аудиторії, прихованих мотивів, сюжетних схем, улюблених логічних переходів, характерних для конкретної епохи [Демьянков 2002, с. 34]. Аналіз політичного дискурсу неминуче викликає залучання різних галузей гуманітарних знань (лінгвістики, політології, історії, соціології). З цієї причини дослідженню актуальних проблем дискурсології, взаємозв'язку мови та суспільства, мови та політики, надається в Німеччині протягомостанніх десятиліть особливе значення [Osang 2000, Rosumek 2007, Gabriel 2008]. Взаємозв'язок і взаємозумовленість мови та політики виражається в тому, що політична мова є не просто засобом та ефективним інструментом політики, але й основною умовою її існування,

оскільки «політичні процеси, будучи в першу чергу процесами комунікативними, конституюється в значній мірі за допомогою мови» [Бурсевич 2011, с. 42].

Як зазначає С.Г. Катаєва, дослідження радянської германістики 70-80-х років, присвячені ПД, носили в основному лексикологічний (словниковий) характер [Катаева 2009, с. 4]. Зростання наукового інтересу до проблем німецького політичного мовлення спостерігається в кінці 90-х років та на початку 21-го століття, що знаходить відображення в роботах присвячених німецькому політичному дискурсу [Юдіна 2001; Миронова 1997].

Сучасний німецький ПД вважається одним із феноменів національно-культурної ідентифікації Німеччини, в якому знайшли відображення історичні та політичні процеси розвитку країни. Політичному дискурсу не притаманна сталість; відбуваються політичні зміни – змінюється концептуальна структура політичного дискурсу.

Слід сказати, що зміни, які мали і мають місце у семантичній структурі політичного дискурсу, продиктовані когнітивно-комунікативними потребами. При використанні когнітивно-комунікативного підходу дискурс аналізують з позицій виконання мовою двох її головних функцій – когнітивної та комунікативної, тобто досліджуються ментальні та комунікативні процеси. Саме тому дослідження політичного дискурсу як найвпливовішого і найпо-ширені-шого у засобах масової інформації, аналіз лінгвістичних й екстралінгвістичних особливостей його утворення і функціонування стають пріоритетними [Попова 2004, с. 3]. У цьому зв’язку на особли-ву увагу заслуговує питання комунікативної ефективності політичного дискурсу, що реалізується за допомогою комплексного використання лексико-стилістичних прийомів (метафори, алюзії, іронії, повторів, паралелізму, інверсії тощо).

Політичний дискурс в широкому сенсі включає такі форми спілкування, в яких до політичної сфери відноситься хоча б одна з наступних складових: зміст повідомлення, адресат або суб'єкт. А отже,йдеться про комунікативно-

прагматичний апект політичної комунікації. Мета спілкування в політичному дискурсі детермінує вибір комунікативним учасником способу спілкування, тобто стратегій мовної поведінки [Михалева 2009, с. 54-55],

Комунікативну стратегію трактують, як правило, як сукупність заходів, що мають на меті ефективний вплив на адресата. Засобами вираження цих стратегій постають комунікативні тактики. [Маріна 2014, с. 118]. Однак, деякі українські вчені, наприклад, О.В. Дмитрук, вважають, що терміни «стратегія» й «тактика» є тотожними [Дмитрук 2006, с. 7]. На противагу їм, інша група таких дослідників акцентують увагу на різниці значень цих термінів [Одинцов, Кожин 1982; Формановская 2002]. Так, під стратегією мовленнєвого спілкування розуміють «оптимальну реалізацію інтенції мовця щодо досягнення конкретної мети спілкування, тобто контроль і вибір дієвих ходів спілкування і гнучкої їх видозміни в конкретній ситуації» [Бацевич 2004, с. 53].

Професор О. Паршина також пропонує загальну класифікацію комунікативних стратегій і тактик у межах політичного дискурсу в залежності від мети суб'єктів політики [Паршина 2010]. Вона виокремлює такі комунікативні стратегії, як:

- стратегія самопрезентації,
- маніпулятивна стратегія,
- стратегія самозахисту,
- інформаційно- інтерпретаційна стратегія,
- стратегія формування емоційного настрою адресата,
- аргументативна та агітаційна стратегія.

Вчений М.Л. Макаров вважає, що стратегія мовленнєвого спілкування - це ланцюг інтенцій та рішень мовця, комунікативних виборів тих чи інших мовленнєвих дій і мовних засобів [Макаров 1990, с. 193]. Арсенал засобів політичного впливу простягається від евфемізмів до полемічних перебільшень, від мовного камуфляжу до порушення табу, від риторичного фіміаму до деградації [Пушкар 2014].

Як видно, політичний дискурс є на сьогодні обєктом численних дискурсій. Його можна розглядати як вербальну комуні-кацію в певному психологічному і соціальному контексті, в якому отримувач і відправник наділяються певними соціальними ролями. У ньому ефективно досягається інтенція оратора (інформування, спонукання, переконання, тощо), спрямована у першу чергу на створення позитивного іміджа політика.

1.1.2 Жанрова специфіка політичного дискурсу. Взявши за основу різні критерії класифікації, дослідники пропонують своє бачення жанрового простору політичного дискурсу, сходячись в одному - в багатовимірності і багатогранності політичного дискурсу та складності його структури. Настільки різноманітне кількість як самих жанрів політики, так і їх класифікацій свідчить, по-перше, про інтерес лінгвістів до мови як мови влади. По-друге, зміною самої політичної системи, коли суспільство виступає не пасивним спостерігачем, а безпосереднім учасником політичних подій. Зв'язки між політикою і суспільством знаходять точку перетину в мові, так як, за справедливим зауваженням Е. Бенвеніста, «саме в мові і через мову індивід і суспільство взаємно детермінують один одного» [Бенвенист 1974, с. 27].

Залежно від поставлених завдань і наявного текстового матеріалу фахівці вибирають той чи інший аспект вивчення політичної комунікації. За класифікацією Ж.В. Зігманн, політичні жанри представлені ієрархічною структурою, яку очолює певний гіпержанр. Так, гіпержанр «програмні документи» включають такі жанри, як програма, маніфест, статут; у гіпержанр «передвиборча агітація» входять жанри передвиборча платформа, політична реклама тощо [Зигман 2003].

Розвиваючи ідею складноструктурованості політичного дискурсу, Б.С.°Каримова, слідом за Є.І. Шейгал, описує його як конгломерат певних жанрів, що має «польову структуру, в центрі якої знаходяться жанри,

прототипні для даного типу дискурсу, а на периферії - «маргінальні »(контаміновані) жанри, що мають подвійну природу і знаходяться на стику різних типів дискурсу» [Каримова 2006, с. 39]. На основі цього авторка розподіляє політичні тексти на чотири групи: програмні документи, публічна промова політика, передви-борча агітація, політична мемуаристика, які утворюють гіпержанри. Найбільш повна класифікація продуктів політичної комунікації була запропонована А. П. Чудиновим [Чудинов 2009, с. 53-59]:

1) за характером суб'єкта (автора): власне політична комунікація (автор - політик); медійна політична комунікація (автор - журналіст); непрофесійна політична комунікація (автор людина іншої професії, «виборець», «представник народу»);

2) за формою мовлення: жанри усного мовлення (виступ на мітингу, доповідь, бесіда, дебати, інтерв'ю та ін.); жанри письмової мови (програма, листівка, газетна стаття, лист політичному лідерові тощо);

3) при зіставленні монологічного та діалогічного мовлення виділяють: монологічні жанри (радіозвернення, стаття в газеті тощо); діалогічні жанри (дискусія, переговори тощо);

4) за функціями: ритуальні жанри (інавгураційне звернення, вітальне слово та ін.); орієнтаційні жанри (доповіді, укази, договори, угоди); агональну жанри, що містять заклики до боротьби (гасло, листівка, виступ на мітингу, речівки); інформативні жанри (газетна інформація, звернення громадян до політиків або в ЗМІ);

5)) за обсягом інформації: малі жанри (гасло, слоган, речівки); середні жанри (виступ на мітингу або в парламенті, листівка, газетна стаття та ін.); великі жанри (партійна програма, політичну доповідь, книга політичної публіцистики та ін.);

5) за метою висловлювання.

Політичний дискурс репрезентує світ політики, в який входять офіційні промови на політичну тему, постанови, укази, закони, наукові політологічні

статті, газетно-публіцистичні тексти. Кожен з цих різновидів політичного дискурсу має свою мету [Рублева 2006, с. 4].

а) спонукати адресата проголосувати на виборах за певного кандидата, партію, блок, рух тощо;

б) завоювати авторитет або зміцнити свій імідж, «сподобатися народу»;

в) переконати адресата погодитись з його промовистою думкою, прийняти его точку зору;

г) створити певний емоційний настрій, викликати певний емоційний стан адресата;

д) дати адресату нові знання, нові уявлення про предмет мовлення, інформувати адресата про свою позицію з будь-якого питання.

Серед них можна виділити основні прагматичні інтенції політичного дискурсу, як інформування, оцінювання та спонування (що закликають до дії).

Поняття жанру має особливе значення для визначення характеристик політичного дискурсу. Сегментуючи жанровий простір політичного дискурсу за сферами діяльності та функцій, Є.І. Шейгал відносить до політичних жанрів:

- жанри, що мають відношення до політичної системи (політичні дебати, політичні маніфести і програми, парламентські чи партійні мови політичних діячів на конференціях, нормативні документи);

- медіа-жанри (політичні новини, політичні інтерв'ю, бесіда або інтерв'ю з політиком, радіопередача про політику, політична реклама в пресі або на щитах);

- жанри, які стосуються політичної публічної сфери (публічні зустрічі, матеріали кампаній, політичні форуми, фокус-групи) [Шейгал 2004].

Сучасні лінгвістичні теорії трактують політичну комунікацію як тип інституційного спілкування, учасниками якого є представники суспільних інститутів, де спілкування є складовою їх організації та відбувається в заданих межах статусно-рольових відносин [Паршин, Пирогова 2000, с. 13].

Причиною різних трактувань політичного дискурсу є його складність, різноманітність та багатовимірність.

1.1.3 Публічна промова як жанр політичного дискурсу. Політична промова є найбільш прототипним жанром політичного дискурсу. Звертає на себе увагу численність позначень та інтерпретацій цього виду політичної комунікації. Його називають «політична промова» [Самойлова, Подвойська 2016,], «політичний виступ» [Діденко 2001], «публічний виступ» [Свицова, Скобелева 2016], «програмний виступ» [Чекунова 2006] тощо.

Публічна промова - це один із ключових механізмів передавання інформації та впливу на аудиторію, а також найпотужніший інструмент інформування й переконання великої групи людей [Зарецкая 1998, с. 172]. Цей жанр політичного дискурсу, який має чітку структуру, значеннєве навантаження та мету.

При дослідженні структури і змісту офіційної промови можна скористатися сучасними лінгвістичними теоріями, що пропонують різноманітні ознаки виокремлення жанру. Т. В. Шмельова до структурного складу промови відносить комунікативну мету, модель автора, концепцію адресованості, зміст події, чинники комунікативно-го минулого й майбутнього, а також і мовне оформлення [Шмельова 1990, с. 22]. Інша дослідниця, О. А. Земська, жанротворчими крите-ріями вважає характер комунікації (офіційний / неофіційний), вид комунікації (особистісна / публічна), мету, кількість учасників, типову концепцію адресата (рівний / підлеглий, жінка / чоловік), звернення до адресата або його відсутність, активність чи пасивність адресата [Земская 1988, с. 205].

Під офіційною промовою Т.В. Нагорська розуміє усний текст, який проголошується президентом перед окремою аудиторією, за певних обставин, ставить назрілі завдання у тій чи іншій сфері громадського життя, дає рекомендації щодо здійснення поставлених завдань [Нагорська 2007, с.

54] . Проте слід зауважити, що адресатом політичної промови може бути не тільки президент, але й будь-який інший провідний політик, адже в офіційній промові висвітлюються не тільки дії уряду, але й пропозиції суспільно-політичного характеру, стратегії розвитку певної партії тощо. Цієї думки дотримуються І.В. Самойлова, О.В. Подвойська, які вважають, що політичною промовою може бути парламентський виступ як публічне намагання переконати аудиторію в доцільності певної ідеї, заходів, дій [Самойлова, Подвойська 2016, с. 237].

Як бачимо, важливою складовою цього жанру є свідомий вплив адресанта на адресата з метою переконання останнього. Для цього використовуються оригінальні пропозиції, аргументи, несподівані думки, емоційний виклад, швидка реакція, «рамка» мовного етикету [Гулей 2004, с. 24].

Офіційні промови майже завжди є гостро публіцистичними, тому що в них є ствердження якоїсь ідеї, погляду, напрямку, ідеологічної позиції, а це неминуче означає відсторонення інших поглядів, якщо навіть вони й не називаються. Л.І.°Мацько наголошує, що офіційна промова – це заздалегідь підготовлений гостраполітичний виступ із позитивними чи негативними оцінками, обґрунтуванням, конкретними фактами, з накресленими планами, перспективою політичних змін [Мацько 1999, с. 4]. Програмні промови політичних лідерів можна визначити як особливий, змістовно зумовлений жанр політичної комунікації. Очевидно, що найбільш загальні риторичні характеристики жанру програмного виступу пов'язані зі специфічним логіко-мовним задумом текстів, в основі якого лежить спрямованість мови на системну зміну соціальної дійсності.

Зазначимо, що публічний виступ стимулює ораторську творчість політиків, бо він завжди є сьогоденний, іноді може бути непередбачуваний. Вираження ідейної позиції завжди потребує пафосу, який може виражатися по-різному: влучними тропами, епітетами, морально-етичними антитезами, гіперболами, риторичними прийомами акцентуванням окремих слів і виразів

(анафора, епіфора, інверсія), аритмічним синтаксисом, експресивним тонуванням (повтор, парантеза, парцеляція) [Шмелева 1990, с. 21].

Зауважимо, що політико-комунікативний жанр публічної промови характерний для всіх основних політичних сил сучасної Німеччини - вони активно використовують його для розвитку і трансляції відповідних ідеологій і політичних програм. Найбільш значущі зразки текстів даного жанру належать домінуючим суб'єктам політики – федеральним канцлерам різних епох. Їх джерелом є дискурс влади, який знаходиться у постійному розвитку, залежно від суспільно-політичних пріоритетів.

На сьогоднішній день в політичному дискурсі можна спостерігати інтенсивний процес розвитку жанрового канону програмної промови, становлення нової традиції політико-ідеологічного тексту. Це пов'язано, перш за все, зі спробою провідних політичних сил сформулювати систему ідей та політичних мотивацій, що реально претендує на роль загальнонаціональної ідеології.

Офіційна промова для сучасного світу – це засіб впливу й потужна рушійна сила у формуванні й розвитку суспільно-громадської думки. Саме тому для сучасного мовознавства важливим завданням є обізнаність в особливостях публічного мовлення лідерів певного народу задля розуміння його життя й побуту, вивчення різноманітних соціокультурних відмінностей.

1.2 Стилістичні прийоми та риторичні фігури у політичному дискурсі

1.2.1 Статус тропів та риторичних фігур у фокусі дискурсології. Дослідження стилістики політичного дискурсу потребує звернення до критеріїв ототожнення / розмежування стилістичних та риторичних засобів. Класична риторика залишила після себе багату різноманітність стилістичних засобів. На сьогодні існує велика кількість їх класифікацій. Відповідно до

думки зарубіжних філологи, ці два феномени є тотожні поняття [Müller 2007, S. 5]. Мовознавці пострадянського простору розмежовують їх, називаючи перші тропами, другі - фігурами або виразними засобами [Москвин 2007].

Емпіричний підхід до вивчення цих мовних явищ спричинив лише схоластичні описи різних тропів та риторичних фігур, проте не сприяв виявленню критеріїв для розмежування [Бабелюк 2005, с. 53]. Новому зверненню до риторичних фігур, і перш за все до з'ясуванню співвідношення між тропами і стилістичними (риторичними) фігурами, сприяли становлення лінгвістики тексту, впровадження лінгвістичних методів в поетику і риторику, складання єдиної науки про знаки і знакові системи. Слідом за О.В. Ємець, який орієнтуються на принципи класичної філології, всі прийоми можна розділити на образотворчі засоби, або тропи, та виразні засоби, або риторичні фігури [Ємець 2000].

Тропи і фігури визначають як явища, що мають спільні та відмінні ознаки. Їх спільність полягає у тому, що вони приймають участь у стилістичному оформленні тексту, роблять його яскравим та емоційним. Проте тропи відносяться до зображальних, а риторичні фігури до виражальних засобів [Чекунова 2006, с. 16]. Виражальні засоби, на відміну від зображальних, не створюють образів, а увиразнюють мову та підсилюють її емоційність – за допомогою синтаксичних побудов.

Однак їх не завжди можливо розмежувати їх однозначно. Навіть такі стилістичні поняття, як епітет, порівняння, перифраз, гіпербола, літота, можуть викликати сумніви що до їхньої природи. Це пов'язано з трактуваннями терміну «фігура». З однієї точки зору фігура є обрана з парадигми конструкція, в зв'язку з чим її природно розглядати як стилістичний засіб, притаманне тому чи іншому стилю. До таких засобів можуть тоді відноситись всі види образного вживання слів, як то метафора, метонімія, гіпербола, літота тощо [Александрова 1984, с. 22].

Інший шлях заснований на синтагматичному підході. Фігура постає тут не як член якоїсь синтаксичної парадигми, а як композиційний прийом, який

організовує речення або складне синтаксичне ціле, а в інших випадках і цілий текст, тобто як прийом, що виконує архітектонічну функцію [Архипкина 2009, с. 70].

У зв'язку з цим ми дотримуємося точки зору Ю.М. Скребнєва, який розглядає тропи як парадигматичні засоби, а фігури - як синтагматичні [Скребнев 1979, с. 369]. Тропи можна назвати «парадигматичними», оскільки вони допускають вибір слів і виразів на розсуд автора з цілої маси можливих варіантів. Необхідність здійснити вибір підштовхує автора до застосування творчого підходу у тому сенсі, в яку форму він «зодягне свої думки» [Лотман 1992, с. 170]. Тому тропи є найбільш різноманітними засобами виразності з усіх стилістичних засобів.

Риторична фігура або фігура мовлення - це мовний зворот, який відступає від загального і звичайного способу висловлювання думок» [Мигунов 2010, с. 8]. У цю групу входять ті засоби, які «підвищують виразність мови і підсилюють її емоційність за допомогою особливих синтаксичних побудов: інверсія, риторичне питання, паралельні конструкції, контраст тощо» [Александрова 1984, с. 45]. Вони, на відміну від тропів, пов'язані з розташуванням частин речення/ речень відносно один одного.

Як бачимо, підхід до тропів та фігур різниться. Історично за тропами закріпилося поняття «одиничний, дискретний акт»: мовець обирає метафоричну форму висловлення, або вживає слово в його прямому значенні [Jäkel 1997, S. 14]. Натомість за фігурами закріплю-ється синтагматичний підхід. Мовець не просто обирає, наприклад, конструкцію з повтором; він вживає дворазовий або триразовий повтор слова, ускладнюючи мовний ланцюжок настільки, наскільки вважає за потрібне [Архипкина 2009, с. 71].

Вчені визнають, що термін «риторична фігура» пов'язаний з емфатизацією, має виразне потенціалом в тому сенсі, що привертає до себе увагу слухача або читача [Нагорська 2004, с. 55]. Інакше кажучи, риторичні фігури розглядаються як експресивні стилістичні звороти, історично

сформовані способи організації фрази, які реалізують головним чином емоційно-імперативні якості мови

Важливо зауважити, що використання риторичних засобів не є відхиленням від загальновживаної норми мови. Навпаки, риторичний прийом, спираючись на норми, типізує та узагальнює їх, роблячи їх найбільш виразними. Наприклад, анафора відповідає всім правилам синтаксису, але завдяки повтору слів виділяється на тлі інших синтаксичних конструкцій.

Отже, риторичні прийоми модифікують синтаксичної структуру висловлювання, тобто в створюють особливу його організацію, що виділяє його з-поміж інших і, відповідно, привертає увагу адресата. Виявлення синтаксичних риторичних прийомів в політичному дискурсі може сприятиме розкриттю авторської інтенції, оскільки очевидно, що особливому оформленню піддаються найважливіші думки політика.

1.2.2 Типи стилістичних фігур та їх функції. На базі підходу до тропів як до образотворчого засобу виділяються групи фігур в залежності від того, що саме стилістична фігура зображає. Найвиразнішими лексико-стилістичними засобами і показниками динаміки мовних змін у публіцистичних текстах виступають метафора та метонімія, оскільки вони утворюють базові схеми, за допомогою яких відбувається концептуалізація досвіду й навколишнього світу.

Використання метафор нерідко виявляється для політичної мови вдалим способом «виразити все, сказавши небагато», тонко впливати на настрої в суспільстві, представляти суспільству нові ідеї і одночасно викликати інтерес до своїх виразів.

Серед 14 функцій метафори у публіцистичному тексті, на які у своїй роботі звертає увагу А.О. Худолій, особливо значущими для політичної промови є образна, оцінна, експресивно-атрактивна та аксіологіча; остання

виражає ставлення людини до соціуму та передбачає інтерпретацію подій, категоризуючи людський досвід [Худолій 2016, с. 146].

Для політичної промови використання риторичних фігур є досить типовим. Мовцю необхідно постійно утримувати увагу аудиторії, що навряд чи можливо без мовних модуляцій, тому більша частина ораторських виступів рясніє різними риторичними прийомами, які часто вибудовуються в цілу систему, переплітаючись один з одним [Чантуридзе 2015, с. 132].

Риторична фігури поділяються на три функціональних типи. Перший тип фігур пов'язаний з аномальним збільшенням протяжності, з повторами; другий - зі скороченням протяжності, пропусками; третій - з розташуванням елементів (інверсіями та розривами) [Архипкина 2009]. Для позначення трьох названих типів використовуються наступні традиційно закріплені терміни: фігури додавання, фігури зменшення та фігури перестановки.

Фігурами додавання стилісти називають повтори, засновані на різних рівнях мови: на морфемному, лексичному та синтаксичному. Повтором, на думку І.В.Соколової, називається фігура мови, яка полягає в повторенні звуків, морфем, синонімів чи синтаксичних конструкцій в умовах достатньої тісноти ряду, щоб їх можна було помітити [Соколова 2002, с. 38].

Повтор як композиційний прийом так чи інакше входить в опис композиції тексту [Радченко 2013, с. 131]. Тому вивчення повтору як стилістичного явища виходило і за межі речення, і, навіть, за межі складного синтаксичного цілого [Синиця 1994, с. 57].

Фігури додавання включають такі види повторів: повтор, що варіюється, дослівний, синонімічний, кільцевий повтор, анадиплосис, плеоназм, хіазм, анафору, епіфору. В. Домбровський визначає ці фігури ітеративними [Домбровський 2008, с. 79], а І. Качуровський – плеонастичними, або тавтологічними [Качуровський 1995, с. 117].

У сучасній лінгвістиці повторам приписували різноманітні функції. Успішно використані повтори дозволяють говорить посилити ту чи іншу ідею і зробити її такою, що запам'ятовується. Однак у них є і більш прозаїчна

функція: оратор змушений повторювати свої найбільш важливі думки, щоб вони закріпилися в пам'яті аудиторії [Ковальчук 2004, с. 51].

Згідно з термінологією Л. І. Зільберман, повтори є чергуванням первинної та вторинної номінації, являють собою «використання засобів заміщення» [Зильберман 1982, с.°25]. І. В. Соколова переконливо доводить, що основними функціями повтору є такі: інформативна, акумулятивна, акцентувальна, оцінна, топікова [Соколова 2002, с. 42].

Отже, повтор варто кваліфікувати як універсальну мовну категорію, що організовує процес комунікації; охоплює психологічний, лінгвістичний та комунікативно-прагматичний аспекти комунікативної діяльності; бере участь у реалізації інформативної, експресивної функцій текстів [Вінтонів, Мала 2018, с. 160]. Особливість повтору як стилістичного прийому полягає в посиленні, закріпленні висловлювання в свідомості читача, в апеляції до його емоцій, почуттів, настрою.

До стилістичних прийомів синтаксису, заснованих на принципі повтору, також відноситься синтаксичний паралелізм, що базується на однаковій побудові двох (або більше) речень або їх частин. Зокрема, Н. М. Разинкіна визначає синтаксичний паралелізм як семантико-структурну єдність, що складається мінімально з двох компонентів (складових), які характеризуються синтаксичною тотожністю й логіко-смисловою спільністю [Разинкина 1976, с. 195]. Диференційними ознаками синтаксичного паралелізму є особливий інтонаційний малюнок, особлива ритміка, а також особлива двопланова асоціативно-семантична завершеність та естетична довершеність висловлювання [Оліщук 2011, с. 54].

Паралельна структура речення дозволяє говорить посилити будь-яку ідею і додати до неї нові відтінки сенсу. Паралелізм може бути використаний на різних рівнях синтаксису, починаючи від окремих слів і закінчуючи цілими реченнями. Тому паралелізм входить в число найбільш ефективних та частотних риторичних засобів [Glenn 2008, с. 447]. Надзвичайно поширеним явищем в політичних текстах є анафора, яка базується на повторенні

початкових частин (звуків, слів, синтаксичних побудов) суміжних відрізків мовлення (слів, рядків, строф) [Святовець 2011, с. 19].

Фігури перестановки служать засобом посилення образо-творчості. Загальна структурна особливість всіх фігур цієї групи пов'язана з порушенням порядку слідування елементів. А це може проявитися як в прямій перестановці, так і в дистантному розташуванні того, що повинно бути разом [Вялікова 2009, с. 17].

Образотворча функція фігур цієї групи полягає у передачі складного, часто хаотичного емоційного стану, суперечливості, заплутаності описуваних подій або думок про ці події. У цю групу входять: інверсія - чиста перестановка елементів, парцеляції - чиста дистантность (розрив пропозиції), парентеза - парцелляция з інверсією (розрив зі вставкою) тощо.

Парцеляція – явище динамічного аспекту речення, що визначається функціональною перспективою мовлення [Иванова 1999, с. 12]. Явище парцеляції вважається мовною універсалією, воно не має однозначного визначення, що пов’язано з його багатоплановістю. Іноді парцеляцію розглядають як один із випадків оказіонального (мовленнєвого) еліпсису, характерного для персонально-забарвленого мовлення в регістрі дистантної комунікації та для спонтанного мовлення в регістрі безпосереднього спілкування [Кострова 2006, с. 60].

Однак таке визначення парцеляції є одиничним порівняно із традиційним її трактуванням. Так, Т.Є. Кузьміна розуміє парцеляцію як «представленість речення у вигляді двох або декількох фраз із експресивною метою» або як стилістичний прийом, що полягає «в розчленуванні синтаксично зв’язного тексту на інтонаційно відокремлені відрізки розділені крапкою» [Кузьмина 1989, с. 24]. Ми дотримуємось точку зору О.В. Пустовар, яка парцеляцією називає прийом експресивного синтаксису, що передбачає членування структури речення на декілька інтонаційно відокремлених частин з метою створення певних стилістичних ефектів [Пустовар 2006, с. 21].

Залежно від функцій, парцельовані висловлювання поділяються на уточнювальні та інтенсифікаційні [Мозгова 2012, с. 69]. При чому метою перших є розширення, доповнення та пояснення рематичної частини попереднього висловлення.

Частота вживання парцельованих конструкцій значно збільшується із підвищенням емоційного навантаження тексту. Як зауважує О. Скоробагатова, «парцеляція підвищує інформативність вислову, тому що до об'єктивної інформації, яка міститься в структурі речення та його вербальному наповненні, додається авторська оцінка того, що відбувається, яка виражається шляхом актуалізації частини виразу» [Скоробогатова 1990, с. 7].

У художніх текстах парцеляція виконує чотири функції: 1) описову (наочність, ясність, точність втілення); 2) характерологічну; 3) емоційну (виділення, вибір, розрізнення); 4) експресивно-граматичну [Курбанова 2018, с. 167]. У рекламному дискурсі, на думку Я.О. Мозгової, парцеляція вживається для конкретизації змісту базової частини та характеристики емоційно-психічного стану суб'єкта; вона може виконувати оцінну та описову функцію, відтворюючи умови, деталі подій [Мозгова 2012, с. 70]. В політичному дискурсі кількість функцій зменшується до двох: 1) функція інформування та 2) функція впливу [Береговская 2004, с. 43].

Використані як важливе джерело експресії мови, парцельовані конструкції дозволяють актуалізувати, виділити з певною метою будь-яку частину висловлювання. У тому, щоб надати певному члену речення велике смислове та емоційне навантаження, і полягає основна (експресивна) функція цього мовного прийому [Сковордников 1980, с. 23].

Парантеза – це також метатекстові внесення, що виокремлюють особливості комунікативної функції в тексті, оскільки за допомогою синтаксичних включень такого типу висловлювання набуває об'ємності, в ньому актуалізуються приховані пласти розповіді [Шипова 2005, с. 162]. Як стилістична фігура, окрім свого виразно-зображувального призначення,

парантеза також втілює стилістичну функцію створення емоційного фону: інтонації роздумів, виваженості чи іронії. Парантеза збагачує висловлювання невимушеністю, емоційністю, динамікою, урізноманітнює структуру тексту, надаючи йому посилену ілокутивну силу [Шишкина 2009, с. 120].

Представник структурного напряму С. Грінбаум вважає парантезою елементи в дужках, що містять пояснення; перифраз він відносить до більш простих утворень, що пов'язані з уточненням, коментуванням, поступливістю. С. Грінбаум не пише про статус парантези, а лише відзначає способи її оформлення на письмі [Greenbaum 1996, с. 184].

Інші науковці підкреслюють, що парантеза чи вставка – додатково включене у висловлювання повідомлення, що виділяється парним тире, чи дужками, які визначають різний рівень включення конструкцій. Акцентуалізація вставки в інформативному плані та інтонаційно надає парантезі експресивності [Шишкина 2009, с. 124].

Вставні слова з'являються тоді, коли визначена структура речення вже окреслена, однак в процесі творення речення виникає необхідність в коментарі, поясненні, зауваженні з приводу висловлювання.

Фігури зменшення пов'язані з пропуском слів, вони роблять мовний ланцюг коротше і співвідносяться з емоційною нестабільністю на відміну від фігур додавання, які виражають емоційну стабільність [СЭС 2003, с. 251]. Вони надають мовленню динамізм, демонструють мобільність мовця, його готовність діяти швидко і рішуче. Вони варіюються не так багато, як фігури додавання, і включають еліпсис, асиндетон, замовчування і апозиопезіс.

Різні види синтаксичної редукції виконують дві важливі функції: виокремлюють найбільш значущу інформацію із загального потоку мовлення та імітують побутовий стиль мовлення, допомагаючи тим самим створити неформальну атмосферу презентації та встановити зв'язок між політиком та аудиторією.

Найяскравішими синтактико-стилістичними маркерами, які виконують в тексті політичної промови інтонаційно-ритмічну функцію, є **асиндетон**.

Основною функцією асиндетону вважається посилення образотворчості мовлення [Никитина, Васильева 1996, с. 54]. Зазначається, що асиндетон, заснований на пропуску сполучників при однорідних членах, зображує швидкий рух, мелькання, швидку зміну подій, предметів, на яких увага не затримується; що конструкції асиндетона, «створюючи враження лаконізму та компактності вираження думок, надають викладу енергійного характер» [Александрова 1984, с. 82].

Засоби, що базуються на зміні правильного порядку слів у реченні, використовуються з метою надання промовам експресивного забарвлення та для того, щоб сфокусувати увагу аудиторії на найважливішій інформації, яка розміщується у нехарактерній для неї синтаксичній позиції.

Все вище сказане дозволяє дійти висновку, що для здійснення своїх двох основних функцій (інформативної та функції впливу) політичний дискурс повинен бути експресивним і виразним. Це досягається за допомогою різних засобів посилення виразності. А отже, стилістична специфіка політичної промови базується на вибірковості та частотності використання політиками тропів та риторичних фігур.

РОЗДІЛ 2
КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ГЕРХАРАДА ШРЕДЕРА

2.1Інформаційно-інтерпретаційна стратегія

У передвиборчій кампанії в 1998 році Шредер не надавав серйозного значення європейським темам, вважаючи, що ними не отриваєш жодного голосу виборців. А головне своє завдання він бачив у посиву обєднаної Німеччини в Євросоюзі.

Інформаційно-інтерпретаційна стратегія

Найбільш поширеною в публічних промовах Г. Шредера є інформаційно-інтерпретаційна стратегія. Канцлер не просто констатує наявність проблем внутрішньої та зовнішньої політики країни; він всіляко вказує на можливі шляхи їх вирішення. У цьому контексті звертає на себе увагу варіювання тактиками, до яких вдається оратор, інтерпретуючи та пояснюючи проблемні питання.

Зазначимо, що провідною тактикою у реалізації цієї стратегії є тактика***визнання існування проблеми та визначення шляхів її вирішення.*** Промови Г. Шредера починаються часто з окреслення проблеми. Так, європейська інтеграція часто позиціонується як виклик, що вимагає чітко спланованих послідовних дій. Підкреслюється також глобальний характер інтеграції, що вимагає об'єднання зусиль не тільки урядів, але й національних спільнот.

Неодмінною складовою політичного дискурсу Г. Шредера є просування ідеї необхідності реформ, які б мали не лише забезпечити стабільний економічний розвиток і процвітання країни, але й надалі сприяли б процесам глобалізації європейського континенту.

Промови канцлера ФРН зазвичай містять чіткі (експліцитні) настановлення на подолання труднощів і проблем сьогодення, які виражаються модальним дієсловом *müssen*зі значенням обов'язковості, конструкцією*haben + zu +інфінітив*та дієсловом*sollen.* Лексема *müssen* доповнюєтьсяназвамидій, доякихпотрібновдаватися, якто*klären, bestimmen*тощо: *Es geht zum Beispiel um die Frage, was denn "Modernisierung" in unserer Gesellschaft heißt, was eine "moderne Gesellschaft" oder auch einen "modernen Staat" ausmacht. (...) Dies hängt damit zusammen, dass wir den Begriff vor dem Hintergrund wirklich radikaler Veränderungen an der ökonomischen Basis unserer Gesellschaft, aber auch in der Gesellschaft selbst, neu klären und bestimmen müssen* [26.Januar2004].

В значенні перших двох мовних одиниць актуалізується сема об'єктивного обов'язку. Часто при вживанні *müssen* відсутня вказівка на того, хто несе відповідальність на проведення дій. Тоді має місце пасивна конструкція, а оратор таким чином уникає прямого звернення до адресата.

Das ist die Aufgabe, die diese und die künftigen Generationen von politischen Entscheidungsträgern zu leisten haben werden. (...) Deswegen muss man nicht gleich bei jeder Hürde vom Scheitern reden oder schreiben [12.April 2002]. Увипадкуздієсловом***sollen***канцлернібитонагадуєпронеобхідністьвідповіднихзаходів: *Dann muss geklärt werden - das ist auch die Arbeit des Konvents - , wie denn das Verhältnis zwischen der europäischen Ebene einerseits und den nationalen Ebenen andererseits auch staatsrechtlich organisiert werden soll* [12.April 2002].

Висвітлюючи умови рішення проблеми, оратор переконує адресата у тому, що його точка зору є єдино правильним рішенням, якого вимагає ситуація. Він вживає при цьому такі комбінації лексико-граматичних засобів, як:

1) дієслово ***müssen*** + складнопідрядне речення з умовним сполучниковим/ безсполучниковим зв'язком:

Europa muss nach außen zunehmend mit einer Stimme sprechen und eine gemeinsame Sicherheits- und Verteidigungspolitik haben. Gelingt uns das nicht, sind wir nur Beobachter der Globalisierung statt Mitgestalter [06. Juni 2000].

Das moderne Wissen eröffnet uns außerordentliche Möglichkeiten. Nur wenn wir diese Möglichkeiten auch ausschöpfen, werden wir im internationalen Wettbewerb bestehen [26. Januar 2004].

2) дієслово***müssen*** + прислівник***nur***: *Das dritte mir wirklich wichtige Element ist, dass die gesamte deutsche Gesellschaft spürt, wie wichtig dieser Kampf um der Demokratie willen ist. Wir müssen einen zivilgesellschaftlichen Widerstand gegen diese Erscheinungen mobilisieren. Nur in diesem Dreiklang haben wir die Chance, einen wirklich erfolgreichen Kampf zu führen* [4. September 2000].

3) прислівник***nur (dann)***, якийдодаєумовівідтіноккатегоричності. Сполученняцьогоприслівниказдієсловом*gelingen*посилюєдумкупроуспішність ідейтазадуміоратора: *Die europäische Integration kann überhaupt nur gelingen - sie ist übrigens ein Prozess, der noch dauern wird - , wenn sie nicht nur Herzenssache von Politikerinnen und Politikern, von Staatsmännern oder einiger weniger Mitgliedstaaten, sondern Herzenssache der Völker selbst ist. проблемаіїїрішення* [12. April 2002].

4) складніприкметникизоціннимкомпонентом: *Mich beschäftigt in diesem Zusammenhang die Frage, wie wir über Nizza hinaus das kurzfristige Ziel einer Reform der Entscheidungsverfahren mit der mittel- und langfristigen Gestaltung der Union verbinden können. Ich halte ein zweistufiges Verfahren für aussichtsreich*: (…)

Імпліцитнавказівканашляхивирішенняпроблемивиражаєтьсячездієслов о***brauchen***. Так, воднійізсвоїхпромовШредерзазначаєпроактуальністьстворенняуставуправєвропейців: *DiesesEuropamussführbarbleiben. Deshalb müssen bestimmte Aufgaben erledigt werden. Wenn es um die Verfasstheit geht, braucht man einen Katalog von Grundrechten, die für alle Europäer gelten sollen. Da gibt es übrigens eine*

wunderbare und sehr verdienstvolle Vorarbeit mit der Charta [12. April2002]. Він навіть не стільки наполягає, скільки вказує на потребу створити європейський реєстр прав людини.

Ця лексема, як і його контекстуальний синонім *erfordern* є часто складовою такої стилістичної фігури, як персоніфікація. Канцлер вживає її, коли хоче створити ефект безособовості: мов би не конкретний політичний діяч вимагає/прагне чогось, а сама ситуація диктує потребу в цьому: (…) *Dieser gemeinsame Währungsraum erfordert wiederum von Frankreich und Deutschland ein besonderes Maß an politischer Koordination, eine Entschiedenheit bei der Erreichung der politischen Union (...). Denn eines ist klar: Diejenigen, die den Euro beschlossen haben – (...) - , haben ihn zur damaligen Zeit in Kenntnis der Tatsache eingeführt, dass er eine politische Union braucht, wenn er auf Dauer eine der erfolgreichsten Währungen der Welt werden soll* [12. April2002]. Так, у наведеному прикладі носіями дії є європейський валютний союз та його валюта – євро.

Щоб наголосити на невід'ємності певних дій для досягнення успіху, оратор вживає комбінацію прийменника *ohne* та заперечного займенника *kein*. Остаточним «вердикт» робитьконструкція*also gilt*: *Also gilt: Ohne Innovation kein Wachstum, keine soziale Sicherheit und auch keine Teilhabe. Aber es gilt eben auch: Ohne Teilhabe, ohne soziale Gerechtigkeit, die erst die Fähigkeiten eines jeden Einzelnen mobilisieren - übrigens nicht nur mobilisieren, sondern auch einfordern - , kann, bleiben die Chancen des Wissens nur wenigen vorbehalten und die Potenziale unserer Gesellschaft werden nicht hinreichend genutzt* [26. Januar2004].

Непряма вказівка на вирішення проблеми актуалізується у підрядних реченнях зі сполучником *wenn*. Оратор наголошує на необхідності заходів, які можуть завадити проблемній ситуації:

Wenn wir es nicht schaffen, über verbesserte Betreuung das gewaltige Arbeitskräfte-Potenzial, die Kreativität, die Leistungsbereitschaft gut ausgebildeter

Frauen für die Gesellschaft, für die Arbeitsgesellschaft nutzbar zu machen, dann werden wir verlieren [26. Januar 2004].

Wir haben eigentlich hervorragende Voraussetzungen, um die Modernisierung nicht nur zu erleiden, sondern sie zu gestalten. Wenn wir nämlich auf Gestaltung verzichten, dann wird gestaltet, und zwar ohne uns und an uns vorbei [26. Januar 2004].

Іноді Г. Шредер мов готує реципієнта до того, щоб той прийняв його варіант рішення і вдається для цього до ***тактики розгляду інформації під новим кутом зору.*** Коментуючи актуальний на момент виступу стан речей, канцлер часто проводить паралелі між минулим та сьогоденням. Наприклад, в одній із промов, присвяченій німецько-французьким взаємовідносинам, оратор вміло переходить від історичних засад співіснування двох європейських країн, яке не завжди було безхмарним, до сьогодення і, вживаючи *парантезу*, робить акцент на важливості останнього: *Zunächst einmal - ich denke, das weiß hier und darüber hinaus jeder: Deutschland und Frankreich tragen eine besondere Verantwortung für die Europäische Union. Das hat historische, aber auch - und das sollte im Vordergrund stehen - vor allen Dingen aktuelle Gründe. Es hat im Übrigen auch ideelle Gründe; darüber wird noch zu reden sein* [12.April 2002].

Привертаєувагучастотністьвживанняприкметниківтаприслівників*historisch, damals, aktuell, modern, jetzig*, якіутворюютьантонімічнітасинонімічніпари. Якщо перші мають більш-менш системний характер, то другі цілком залежать від контексту. По-новомувиглядає, наприклад, значенняприкметника*modern*: *Modern ist, jedenfalls nach meinem Verständnis, eine Gesellschaft, die alles daransetzt, das grenzenlose Wissen, das wir als Menschheit inzwischen haben, zu nutzen und zu vermehren (...)* [26.Januar2004]. Оратор інтерпретує його не просто як «сучасний», «актуальний», а як «наразі важливий». Темпоральна лексема *jetzig* вступає уконтекстуальні синонімічні зв'язкиз дієприкметником *integriert*: *Wenn ich in diesem Zusammenhang Europa sage, meine ich zunächst das integrierte Europa. Aber da gebe ich Ihnen völlig*

Recht, Herr Mangold: Es wird darauf ankommen, dass das nicht auf Westeuropa beziehungsweise das jetzige integrierte Europa beschränkt wird [12. April2002].

Все це, на думку оратора, свідчить про те, що Європа стала іншою. Наразі це не просто сукупність країн, що у найкращому випадку мирно співіснують одна з одною. Стратегія європейського розвитку ґрунтується сьогодні на щільній співпраці країн на всіх рівнях суспільства та у всіх галузях буття.

Говорячи про інтегративні дії свого уряду, канцлер робить наголос на їх дієвості і конкретних позитивних результатах, що відбивається у використанні ***тактики акцентування позитивної інформації***. Мовним маркером цієї тактики є прикметник *positiv*: *Die Konjunktur entwickelt sich positiv. Dabei ist uns wichtig: Sie ist nicht mehr eine nur vom Export gestützte Konjunktur, sondern mehr und mehr auch eine, die durch den Binnenmarkt in Gang gehalten wird* [4. September 2000].

ПодекудипромовиГ. Шредеранагадують «сухе» викладеннядосягненьурядутасамогоканцлераінагадуєбільшезвіт: *Die Bundesregierung hat den Reformstau in unserem Land aufgelöst bzw. ist dabei, die Reste dieses Reformstaus zu beseitigen* [4. September 2000]. Щоб утримати увагу адресата, оратор вдається до вживання лексики з семантикою розвитку та граматичних конструкцій, презентованих часовими форм, що демонструють актуальний (позитивний) стан речей (презенс) або здобутки минулого (перфект):

Und indem wir auf allen Ebenen die Anwendung der Forschung und des Wissens verbessern, aber eben auch den Zugang zum Wissen verbreitern und vertiefen [26. Januar 2004].

Wir haben im vergangenen Jahr gezeigt, dass wir zu Reformen fähig sind, auch wenn die Umsetzung mit vielen Schwierigkeiten verbunden ist [26. Januar 2004].

Важливурольвідіграєтакож***порядокслів***, якийдопомагаєзробитиакцентнаважливихфрагментахпромови: *Ob es um Staatsverschuldung, Rentenversicherung, Gesundheitsreform oder auch um eine*

vernünftige Energiepolitik geht: Mit dem Prinzip, Lasten in die Zukunft zu verschieben und sie unseren Kindern und Enkeln aufzubürden, haben wir Schluss gemacht. Das war auch nötig [4. September 2000].

Подіїтаявища, щорепрезентованіупромовахШредера, характеризуютьсяпозитивнозавдякивживаннювідповіднихприкметниківтасловосполучень: *Übrigens: Im Kulturellen - weil wir gerade dabei sind - ist 1992 Arte entstanden, ein Sender mit einer Vielfalt höchst differenzierter Themen von hohem Interesse und hohem intellektuellen Anspruch, ein Sender also, der eine deutsch-französische Perspektive und das, was sie inhaltlich bedeutet, tagtäglich in die Wohnzimmer bringt* [12.04.2002**].**

2.2 Стратегіясамопрезентації

Важливоюстратегієюполітичногодискурсу Г. Шредераєстратегіясамопрезентації, якареалізована***тактикоюототожнення***або***ідентифікаціїполітиказнародом***, наприклад:

Wir, die Deutschen, sind an einer zügigen Erweiterung nach Osten interessiert.Wir sind es übrigens nicht nur wegen des politischen Projektes Europa, sondern wir sind es auch aus einem eigenen nationalen ökonomischen Interesse heraus [4. September 2000].

Wir haben den Anfang gemacht. Wir haben Wissenschaft, Wirtschaft und Gewerkschaften an einen Tisch gebracht. Dazu haben wir die Initiative «Partner für Innovation» gegründet [26. Januar 2004].

Wenn wir es aber schaffen - ich rede jetzt über Deutschland- , auf dem Weg in die Informationsgesellschaft schnell und im Sinne unseres Leitbildes von "Modernisierung in gesellschaftlicher Teilhabe" voran zu kommen, dann - davon bin ich überzeugt - haben wir enorme Chancen - übrigens auch enorme Chancen, Arbeitslosigkeit in Deutschland, in Europa noch weiter zurückzudrängen [18.°September 2000].

Канцлер демонструє свою активну політичну позицію, і, виступаючи від імені народу, зазначає про свої ***наміри*** та плани**.** Для цього він вживає конструкції на кшталт *im Begriff sein* або модальне дієслово *wollen*:

In diesem Sinne sind wir heute im Begriff, eine neue Stufe der Modernisierung zu nehmen, und zwar, indem wir die Förderung wissenschaftlicher Erstklassigkeit mit der Innovation unserer sozialen Verantwortung verbinden [26.Januar 2004].

Wir wollen, und wir können nicht einen Staat allein an die Spitze bringen, sondern wir müssen Europa an die Spitze bringen. Wir wollen also, dass Europa die wachstumskräftigste, die am meisten dynamische, jedenfalls die innovativste Region wird. Europa ist aufgrund seiner großen geistigen und wissenschaftlichen Tradition dazu fähig [26. Januar 2004].

Значнорідшевживаєтьсяпрезенс повнозначногодієсловауфункціїмодальногозізначеннянаміру: *In einem ersten Schritt reformieren wir in Nizza die europäischen Entscheidungsverfahren und verabschieden die Grundrechtscharta als politische Proklamation* [4. September 2000]

Як бачимо, у наведених прикладах політик ототожнює себе з німецьким народом, постає пересічним громадянином завдяки використанню займенника *wir*. А вживання парантези „*ich rede jetzt über Deutschland*“ демонструє готовність політика відповідати за всю країну. Мета тактики ототожнення - не тільки об’єднати слухачів з автором, а й викликати довіру та симпатію у виборців, сформувати в адресатів відчуття єдиного народу, до якого належить і канцлер.

Водночас політик активно використовує ***тактику презентації «я-теми»***, яка реалізується оратором опосередковано через представлення себе у вигідному світлі. Маркеромзадіюванняцієїтактикислугуєособовийзайменник*ich*:

Ich habe zu einem frühen Zeitpunkt sehr bewusst die Bewerbung von Valéry Giscard d'Estaing für den Vorsitz in diesem Konvent unterstützt. (...) Ich habe seine Bewerbung also nicht nur der Person wegen unterstützt, sondern weil es

auch ein Stück Demonstration, wenn Sie so wollen, der deutsch-französischen Zusammenarbeit werden und sein sollte [12. April 2002].

Da ich nun sozusagen "all-zuständig" bin, darf ich auch über dieses Thema - wie übrigens auch über andere Themen - reden. Alle gelegentlichen Mutmaßungen, die damit verbunden werden, sind schlicht falsch [26. Januar 2004].

Вживання прикметника *sicher* допомагає реалізувати паралельно тактику запевнення:

Ich bin sicher: Gemeinsam können wir es schaffen, optimale Rahmenbedingungen für eine solche Innovationsoffensive zu schaffen [26.01.2004].

Ich bin ziemlich sicher, dass wir – in Respekt vor der Zuständigkeit der Länder und Kommunen – Wege finden, um genau dieses Programm mit den Ländern zusammen, die dies dann an die Kommunen weitergeben, umzusetzen [18. April 2002].

Ich bin sicher: Gemeinsam können wir es schaffen, optimale Rahmenbedingungen für eine solche Innovationsoffensive zu schaffen. Die Bundesbildungsministerin hat in ihrer Rede einige sehr präzise Ankündigungen gemacht, und ich unterstreiche das, was sie gesagt hat, ausdrücklich. Sie können sicher sein, dass die Bundesregierung zu ihren Ankündigungen stehen wird [26. Januar 2004].

Такі конструкції позиціонують канцлера як сильну особистість, яка має викликати довіру. Особливурольприцьомувідіграєприсвійнийзайменник *mein*:

Liebe Mitbürgerinnen und Mitbürger, was immer in den nächsten Tagen oder gar Wochen geschieht, Sie können sich darauf verlassen, daß meine Regierung unbeirrt jede noch so kleine Chance für den Frieden in der Welt nutzen wird… [12. Dezember 2003].

Meine Regierung hat zusammen mit unseren Partnern für den immer größer werdenden Erfolg von Hans Blix und seinen Mitarbeitern hart gearbeitet[12. Dezember 2003].

Дієслово*denken*, хочайневиражаєстовідсотковоївпевненостіоратора, протетежпозиціонуєйогояксамодостатньогополітика, якиймаєвласнуточкузору: *Ich denke, dass wir es schaffen werden, vor diesem Hintergrund auch die notwendigen Prioritäten für das zu setzen, was gleichsam die Kehrseite der Medaille dessen ist, was wir im vergangenen Jahr zu tun hatten* [26. Januar 2004].

Щобзаручитисямаксимальноюдовіроюєвропейськоїаудиторії, Г. Шредерапелюєдоосновнихєвропейськихцінностей - миру, єдності, добробутутабезпеки. ***Тактика солідаризації*** належить до найпоширеніших у політичному дискурсі й передбачає об'єднання навколо конкретної проблеми. Політик у такому разі не протиставляє себе народу і, а робить спробу разом з аудиторією розв'язати цю проблему. У цьому сенсі він не стільки представляє владу, скільки пропонує партнерські стосунки. Тому дуже доцільним є вживання канцлером парантези у наступному прикладі: *An dem Einsatz der NATO sind auch Soldaten der Bundeswehr beteiligt. So haben es Bundesregierung und der Deutsche Bundestag beschlossen - in Übereinstimmung mit dem Willen der großen Mehrheit des Deutschen Volkes* [24. März 1999]

Слідзазначити, щотактикасолідаризації /єднанняпокликанавстановитиконтактміжполітикомтааудиторією черезакцентуванняувагиреципієнтанаспільнихінтересах.

Цестосуєтьсянетількинаціональних, алейміжнароднихінтересів: *Wir wissen, dass sich das alles unter dem Aspekt der Globalisierung und Internationalisierung vollzieht. Aber auch das, was wir seit dem 11. September so bitter verspürt haben, sind neue Herausforderungen - Herausforderungen, die wiederum auch mit Europa zu tun haben. Denn diese Herausforderungen können wir nur gemeinsam bewältigen. Wir können sie wirklich nur bewältigen, wenn wir zu immer intensiveren Formen der regionalen Zusammenarbeit, naturgemäß aber auch der internationalen Zusammenarbeit kommen* [12. April2002]. У наведеному прикладі мовець апелює до адресата, тобто до європейського загалу, із закликом до об'єднання. При цьому він підкреслює важливість спільних дій,

які не тільки зроблять внесок у процес глобалізації, але й сприятимуть інтренаціоналізації суспільно-економічних процесів на континенті.

2.3 Стратегія на підвищення

Наступною за частотністю у промовах Г. Шредера є **стратегія на підвищення**. Вона реалізується через тактику наведення аргументів, які висвітлюють досягнення адресанта чи інших осіб (поппередників, однобічників тощо). Оратор використовує **тактику аналіз-«плюс»**, засновану на фактах, що передбачають вираження позитивного ставлення до ситуації або до осіб:

Allein im Zeitraum von 1993 bis 1998 haben sich die deutschen Exporte nach Estland mehr als verdreifacht. Ein klares Zeichen der Expansion und Aufnahmefähigkeit der estnischen Wirtschaft, aber auch der zunehmenden Verflechtung zwischen unseren Volkswirtschaften [06. Juni2000].

Активно вживаються іменники / словосполучення з конотацією зразковості та цінності.УнаступномуприкладіканцлерповідомляєпроперспективиспівробітництваНімеччиниіФранції**:** *Das Ergebnis dieser spezifischen Gemeinsamkeit zwischen Deutschland und Frankreich ist eine bislang schon einzigartige Kooperation im Politischen, und eine einzigartig enge Verflechtung in so unterschiedlichen Bereichen wie denen der Ökonomie, des Jugendaustauschs oder der Zusammenarbeit auf wissenschaftlichem Gebiet, im universitären Bereich, aber auch - und das, denke ich, gehört ebenso erwähnt - etwa bei Fragen der Kooperation im Rüstungsbereich. Es ist eine Zusammenarbeit, die oft genug und nicht ohne Grund als nachahmenswertes Vorbild für eine erweiterte europäische Zusammenarbeit gesehen worden ist* [12. April 2002].

Estland hat damit einen wertvollen Beitrag zur Überwindung der Spaltung Europas geleistet [6. Juni 2000].

IhrEuropa, das so mühevoll aus seiner blutigen Vergangenheit zur freiheitlichen und friedlichen Gegenwart und Zukunft gefunden hat, ist nicht zuletzt

in diesem Sinne wirkliche Wertegemeinschaft geworden. Ich denke, dieses europäische Modell hat sich sozial und vor allem auch ökonomisch bewährt [12.April 2002].

Значущимидлярealізаціїцієїтактикиєлексемизізначеннямрозвиткутадинаміки: *Die Stadt - das wissen Sie so gut wie ich - beherbergte bis zuletzt französische Soldaten, die von ehemaligen Befreiern zu Partnern geworden sind, nicht zuletzt in dieser Stadt und durch diese Stadt. Das Frankreich-Zentrum - darauf ist bereits hingewiesen worden - hat sich hier außerordentlich positiv entwickelt und weit über Freiburg hinaus einen hohen Rang, was die Kompetenz angeht, auch zu deutsch-französischen Fragen Stellung zu nehmen* [12.April 2002].

Досягненнянашляхуєвропейськоїінтеграціїзображуютьсяканцлеромметафорами, якіпередаютьдовгоочикуваністьсподіваньтапрагнень: *Zuletzt - auch das sollte die kulturelle Dimension unterstreichen - haben Präsident Chirac und ich im vergangenen Jahr in Berlin die Deutsch-Französische Filmakademie ins Leben gerufen. Ich denke, auch dieses Kind muss zum Wachsen und Gedeihen gebracht werden* [12. April 2002].

Diese Rolle eines Wegbereiters für eine demokratische, friedliche und kooperative Ordnung in ganz Europa ist es, die den Europarat auszeichnet [17. Mai 2005]

Зазначенімовнізасобизнаходятьсвоєвираженняуфрагментівиступу, деШредервисловлюєтьсязпроводуспівробітництваНімеччинитаФранціїувійськовійгалузі. Тутвживаєтьсянетількиприкметник*beispielhaft*, алейменник*Schritt*, щоєметафороюзізначеннямрозвитку/ прогресу: *Die Deutsch-Französische Brigade, die 1989 gegründet wurde, war, wie sich jetzt herausstellt, ein erster und außerordentlich wichtiger Schritt zur Bildung des Eurokorps ein paar Jahre später. Das wiederum ist Voraussetzung oder beispielhaft dafür gewesen, was sich jetzt langsam herauskristallisiert, nämlich die Schaffung einer europäischen außen- und sicherheitspolitischen Identität* [12. April 2002].

Тежсаместосуєтьсяпромовиканцлерапідчасвізитув Естонії, вякійвінвказуєнадосягненнякраїнибалтійськогорегіонусловосполученням *beispielhafte Fortschritte*: *Seine Einladung in die erste Verhandlungsgruppe war eine Anerkennung für die beispielhaften Fortschritte, die Estland beim Wiederaufbau seiner demokratischen Institutionen und bei der marktwirtschaftlichen Transformation erzielt hat* [06. Juni 2000].

Діїокремихполітиківпозитивнооцінюютьсяканцлеромзадопомогою***лексем*** зізначеннямраціональності, обережностіі, одночасно, рішучості: *Exakt das ist der Inhalt der Resolution 1368 der Vereinten Nationen. Ich finde, es ist auch richtig, in dieser Situation festzustellen, dass die Vereinten Nationen in den letzten Monaten eine wirklich beeindruckende Rolle gespielt haben. Sie sind gestärkt worden. Das ist sicher Ergebnis des Willens der Völkergemeinschaft. Das ist aber auch und vor allem Ergebnis einer behutsamen, klugen, aber gleichwohl entschiedenen Politik des VN-Generalsekretärs Kofi Annan* [22. Dezember 2001]. Вживаючисередхаракетризуючихприкметниківтакіприслівники, як*gleichwohl* та*zugleich,* політиксвідомоапелюєусвоїхпромовахдофілософськогозаконуєдностітаборотьбипротеріч. Інакшекажучи, справжнійполітикмаєбутинетількипринциповим, алейгнучкимтадипломатичним: *... mutiges und zugleich verantwortungsvolles Streben nach Freiheit und Demokratie brachte ihnen 1991 die Unabhängigkeit wieder - ohne Blutvergießen. Es trug zugleich zum Ende der kommunistischen Diktaturen in Mittel- und Osteuropa bei.* [06.Juni2000].

Йдеться про створення цілісного портрету політика за домогою лексичних антонімів. Проте це не єдина їх функція; антоніми вживаються також для підкреслення масштабності зусиль, наприклад, певної країни у порівнянні її реальним потенціалом: *Für ein kleines Land, dessen kulturelles und sprachliches Überleben über die Jahrhunderte immer in Gefahr waren, ist dies fürwahr eine große humane Leistung* [06.Juni2000].

2.4 Аргументативна та агітаційна стратегії

Політичний дискурс має високий ступень аргументації для відстоювання точки зору, відстоювання чи спростування думки або для отримання схвалення від аудиторії. На перший план тут висувається ***тактика обґрунтованих оцінок,*** яка репрезентується складнопідрядними реченнями зісполучниками причини, як то *weil, denn, deshalb*:

Das Motto dieses Kongresses "Starten, nicht warten" und die sehr engagierte Art und Weise, wie Herr Staudt eingeleitet hat, sind völlig berechtigt. Es ist eine Feststellung (...) übrigens nicht nur an die Politik, aber eben auch - an uns alle, an die gesamte deutsche Gesellschaft. Denn die Frage, wie Deutschland den Weg in die Informationsgesellschaft bewältigt, ist von wirklich fundamentaler Bedeutung (...) [18. September 2000].

Weil es hier unmittelbar um die Zukunft unseres Landes geht, ist es nicht nur angenehme Pflicht, sondern wirklich vernünftig, im Beirat mitzuarbeiten, weil dadurch auch deutlich wird, dass wir als Bundesregierung das Thema national und international, wie man so sagt, besetzen wollen, weil wir das müssen [18. September 2000].

Прireалізаціїстратегіїпереконанняполітичногозагалу Г. Шредер, хочайнечасто, вдаєтьсядо**тактикиілюстрації.** Вінпочинаєзпреамбули, вякійпривертаєувагуреципієнтадоінформації, якабуденаразіпрезентована. Далі наводяться конкретні факти та вірогідні приклади, які підтверджують точку зору оратора. Для цього запропонована інформація має бути офіційною, відкритою та актуальною. Нацевказуютьвідповідніприкметники*öffentlich, aktueller* тощо:

Dazu nur ein paar Daten, hoffentlich auch öffentlich wahrgenommene Daten: Mit 1,8 Millionen Arbeitnehmern ist die Informationswirtschaft schon jetzt zum dynamischsten Wirtschaftsbereich in Deutschland und damit zum Motor für die Schaffung neuer Arbeitsplätze geworden…[18. September 2000].

Ich möchte vor dem Hintergrund aktueller Diskussionen ins Gedächtnis rufen: Unter anderem wird die Wirtschaft 60.000 zusätzliche Ausbildungsplätze bis zum

Jahr 2003 bereitstellen. Das sind Ausbildungsmöglichkeiten in Bereichen, in denen man auch unmittelbar danach arbeiten kann und nicht nach der Ausbildung in eine zweite Phase der Arbeitslosigkeit rutschen muss [18.September2000].

Публічні промови Г. Шредера насичені аргументами, логічними доводами, міркуваннями, що спираються на фактично-статистичну інформацію. Крім цифр, що підтверджують або спростовують інформацію, промови містять додаткові коментарі, пояснення на кшатл *also, das bedeutet, das heißt*:

Damit kommen wir unserem wichtigsten Ziel näher, nämlich die Massenarbeitslosigkeit abzubauen. Die Prognosen sagen vorher - ich halte sie für richtig und wahrhaftig - , dass die Arbeitslosigkeit bis zum Jahr 2002 unter die 3,5 Millionengrenze zu drücken sein wird. Das bedeutet, dass wir in dieser Legislaturperiode die Arbeitslosigkeit um rund 1 Million verringern können[04.September 2000].

Als Land in der Mitte Europas waren wir Deutschen in der Geschichte immer unterschiedlichsten Einflüssen ausgesetzt. Wir haben, meine Damen und Herren - und das völlig zu Recht - diese Einflüsse immer als Bereicherung erfahren und als solche angenommen. Wir werden also in einem breiten gesellschaftlichen Konsens klären, wie Zuwanderung künftig geregelt werden kann [4. September 2000].

Das heißt,"W 21" ist nicht nur der betroffenen Hard- und Software-Industrien wegen wichtig, sondern hat eine gesamtgesellschaftliche, wenn Sie so wollen: weltgesellschaftliche Bedeutung. Denn wenn wir es nicht schaffen, den Schwellenländern, den armen Ländern auf unserem Kontinent, den Menschen dort Zugang zu diesen Medien zu verschaffen, dann wird die Armutskluft weiter wachsen mit allen negativen Folgen, die das hat. Das ist in New York, wie ich finde, zu Recht deutlich geworden [18.September2000].

Однією з аргументативних тактик є **тактикавказівки на перспективу або** прогноз розвитку подій. Ця тактика вербалізується здебільшого через вживання дієслова у формі майбутнього часу:*Die deutsch-französische Aussöhnung - das haben sie gewusst, und wir wissen es auch - war das Fundament*

des europäischen Hauses. Die deutsch-französische Freundschaft wird und muss, wenn man im Bild bleiben will, den Innenausbau dieses Hauses prägen und ebenso - sonst wird es nicht funktionieren - die Erweiterungsbauten [12.04.2002].

Аргументації можуть передувати інші стратегії, наприклад стратегія на підвищення. Так, федеральний канцлер спочатку підкреслює роль національних спільнот – німецької та французької – у процесах інтеграції, а вже потім пояснює важливість залучення до цих процесів інших народів. У наступній промові канцлер позитивно оцінює участь у процесі інтеграції не тільки політичних діячів, які мають представляти інтереси спільнот, але й самих спільнот (**стратегія на підвищення**): *Das vereinte Europa ist der gemeinsame Erfolg nicht nur von handelnden Politikerinnen und Politikern, sondern vor allen Dingen der Erfolg von Völkern*. Надаліполітикпояснюєпричинитого, наскількиважливимєспівпрацянагромадськомурівні (**аргументативнастратегія, тактикаобґрунтованихоцінок**): *Deswegen ist es sowohl in den deutsch-französischen Beziehungen als auch innerhalb Europas besonders wichtig, dass die Gestaltungsaufgabe, von der zu reden war, eben nicht auf Regierungen und offizielle Kontakte begrenzt bleibt, sondern emotional spürbar Teil der Zivilgesellschaft in den unterschiedlichen Ländern wird* [12.04.2002].

У промовах Г. Шредера можна спостерігати також аргументативні ***тактики посилання на авторитет*** та ***тактика контрастивного аналізу***. Підчасреалізаціїпершоїтактикизгадуютьсявідоміполітичнідіячиминулоготасучасного: *Denn nicht zuletzt der Generalsekretär Kofi Annan weist immer wieder darauf hin, dass es dann, wenn man nicht handelt, wenn man nicht in der Weise vorgeht, wie es hier versucht wird, nicht nur zu einer Spaltung der entwickelten Industriegesellschaften im Inneren in Nutzer und Nichtnutzer kommt mit allen Folgen, die das hat, sondern sich die Kluft zwischen dem industrialisierten Norden, also den reichen Ländern, und den ganz armen Ländern weiter ausweiten wird* [4. September 2000].

Тактика контрастивного аналізу розрахована на протиставленні фактів, де пріоритет віддається, як правило, актуальним здобуткам. На мовленнєвому рівні це виявляється у вживанні синтаксичних конструкцій з протилежним часовим значенням: *Zum Ersten: Die Bundesregierung hat in den letzten zwei Jahren erhebliche Anstrengungen unternommen, um unser Land zukunftsfähig zu machen. Noch vor wenigen Jahren - das ist in fast allen Medien nachzusehen - ist in unserer Gesellschaft ein lähmender Stillstand beklagt worden (...). Gleichzeitig aber veränderte sich die Welt in einem rasanten Tempo* [4. September 2000].

РізновидомаргументативноїстратегіїО. Паршинавважає**агітаційну**стратегію[Паршина 2005]. Її завдання - впливати на вчинки слухачів, щоб спонукати їх до певної дії. Прикладом цьому є наступне речення з дієсловом *müssen*, яке лунає як заклик обов'язково приєднатись до національного прогресивного руху: *Wir müssen jetzt zeigen, und zwar auch anderen, dass wir auch zur Zuversicht fähig sind und dazu, die wirklich großen Möglichkeiten zu nutzen (...)* [26.01.2004].

В межах цієї стратегії Г. Шредер використовує ***тактику заклику*** і просить своїх (напевно не тільки колег, але й співвітчизників) про підтримку. До мовних засобів, які сприяють реалізації цієї тактики, відноситься перформативне дієслово *bitten* та відповідна конструкція *eine Bitte haben*:

Ich will das mit dem Dank an die Soldaten verbinden, die im Zusammenhang mit den Beschlüssen zu "Enduring Freedom" oder auch auf dem Balkan ihren schweren Dienst tun. Sie tun das für uns alle. Deswegen gehört unser Respekt all denjenigen, die diesen schweren Dienst tun. In diesem Sinne bitte ich um Zustimmung [22.12.2001].

Інодіканцлерпоступовопереходитьвідмовленнєвогоактупроханнядовідвертогоспонукання, щовербалізуєтьсяупершучергувсемантиційповіднихмодальнихдієслів:

Meine Bitte ist also, dass Sie, meine Damen und Herren, dem Antrag zustimmen. Es ist kein einfacher Dienst - wir wissen das wohl - , aber es ist ein

verantwortbarer Dienst, der im Interesse der Menschen in unserem Land ist und den wir deswegen beschließen sollten, weil wir ihn beschließen*müssen* [22.12.2001]. Уцьомуприкладіспостерігаємогруслів, щоґрунтуєтьсянавживаннідієслів*sollen* та *müssen.*Вонавказуєнате, щонімцінетількиповинні (яквідповідьнапрохання, рекомендацію), алейзмушеніпідтриматиурядіканцлеращодоучастіНімеччиниувійськовихмиротворчихопераціях [Scheuerle 2009, S. 26].

В останньому прикладі спостерігаємо реалізацію ***тактики обіцянки*** через вживання форми майбутнього часу:

Dies schließt ein, meine Damen und Herren - ich sage das hier mit der Bitte, davon in Ihren Gastländern Gebrauch zu machen - , dass wir jene Strukturen nicht dulden werden, die Gewalttätern Deckung bieten. [4. September 2000].

Meine Damen und Herren, das zweite Element muss genauso klar sein: Den jugendlichen Mitläufern - aus welchen Gründen auch immer - werden wir zwar entgegentreten, ihnen aber zugleich eine soziale Perspektive bieten, die Ausbildungs- und auch Arbeitsmöglichkeiten vermittelt [4. September 2000].

ВмілеманіпулюваннястратегіямитатактикамидозволилоШредерузберегти політичнустабільністькраїни, лобіюватигерманськіінтересивЄС, навітьздійснюватитискнаБрюссель. Йомувдалось, наприклад, (правданебезпідтримкиФранції) реалізуватисвоїуявленняупитаннірозширенняЄСнаСхідтаипланіввступуТуреччинивЄвросоюз.

РОЗДІЛ ЗСТИЛІСТИКАПОЛІТИЧНИХПРОМОВІГ.ШРЕДЕРА

Наприкінці 1998 р. посаду федерального канцлера ФРН зайняв соціал-демократ Герхард Шредер. До влади в Німеччині прийшло перше післявоєнне покоління (Шредер народився в 1944 р.), яке не було живим свідком Другої світової війни, а значить в деякій мірі було вільним від тяжкості злочинів нацистської Німеччини, що сковували зовнішньополітичну діяльність попередніх федеральних урядів.

Це були важкі часи, коли світ змінювався та ускладнювався, не завжди справляючись з наслідками потрясінь 1980-1990-х рр. Спочатку Оксамитові революції та об'єднання Німеччини, а потім розпад СРСР, крах комуністичних режимів повністю перекроїли політичну карту Європи та світу. Уряд Шредера отримав можливість почати історію практично з «чистого аркуша», поставивши зовнішню політику ФРН на рейки «нормальності» та повернувши країні статус «світової держави» [Комисарова 2008, с. 3].

3.1 Мовна репрезентація теми «Німеччина та ЄС». У передвиборній кампанії в 1998 році Шредер не надавав спочатку серйозного значення європейським темам, вважаючи, що ними не залучиш жодного голосу виборців. Головним своїм завданням він бачив посилення впливу об'єднаної Німеччини в Євросоюзі. Тому ключовими темами офіційних виступів канцлера стає становлення та розвиток ЄС, статус Німеччини в ньому, механізми та принципи діяльності Євросоюзу, єдина європейська політика (1). Для цього оратор вдається до вживання тропів, переважно метафор. Так, метафоризації зазнають політичні дії німецького та європейського парламенту стосовно розвитку та розширення ЄС.

Шредер подекуди звертається до своїх попередників, які сприяли становленню післявоєнної Німеччини як об’єднаної самостійної держави: *So wie Adenauer der Architekt der Aussöhnung mit unseren westlichen Nachbarn*

war, so ist die Öffnung der Europäischen Union nach Mittel- und Südosteuropa ohne die Friedenspolitik Willy Brandts nicht denkbar. Er hat den Grundstein dafür gelegt, dass heute in Europa, wie er es in einem anderen Zusammenhang einmal formuliert hat, zusammenwachsen kann, was zusammengehört[26. Januar 2004].

ПриєднаннядоЄСновихкраїнканцлерхарактеризуєякновийкрок, новуфазустановленняєвропейськогоспівтовариства: *Nach der Schaffung des finanziellen Rahmens durch die "Agenda 2000" unter deutscher Präsidentschaft hat die Europäische Union die zweite und damit letzte noch ausstehende Vorbedingung für die Beitritte neuer Mitglieder erfüllt. Damit tritt der Erweiterungsprozess in ein neues Stadium*[4. September 2000].

Шредервиступаєуційпромовіякраціоналіст, якийапелюєдоконкретнихдій. Пояснюючидаліметафору*die Ebene verlassen*, вінвказуєнарутинністьпопередніхполітичнихстратегій: *Wir verlassen die Ebene, die bislang aus abstrakten Deklarationen und dem technischen Abgleich von Verhandlungspositionen bestand*[4. September 2000].

Наприкладіметафори*dieTürzumneuenEuropaaufstoßen*видно, щоканцлервизначаєскладністьпроблем, пов'язанихзновоюєвропейськоюполітикою. Підхватлексеми*Europa*сприяєзакріпленнютвердженняусвідомостіреципієнтапронову Європу, проєвропейськідержави, якібудутьматиспільнустратегіюрозвитку (метафора*miteinerStimmesprechen*) тафінансовуплатформу (метафора*aufdemFundamenteinergemeinsamenundstabilenWährungruhen*), щомаєзабезпечуватисьспільноювалютою: *AmEndediesesJahrzehntswerdenwirineinemanderenEuropaleben. In Nizza hat das alte Europa die Tür zum neuen Europa aufgestoßen. Dieses Europa wird in der Welt mit einer Stimme sprechen und auf dem Fundament einer gemeinsamen und stabilen Währung ruhen*[12. April 2002].

ОстаннійпунктШредерважаєоднимзнайважливішихфакторівсамовизначеннягромадянєдиноїЄвропи: *Der Euro in Gestalt von Münzen und Scheinen wird*

das Bewusstsein der Bürgerinnen und Bürger, zu einem Europa zu gehören, vielleicht stärker prägen als jeder Integrationsschritt vorher[12. April 2002].

На особливу увагу заслуговують мовна репрезентація відносин Євросоюзу та Німеччини. З одного боку Г. Шредер визнає авторитет європейського співтовариства і вважає, що одна країна не в змозі вирішити всі завдання, які стоять перед європейської спільнотою; для цього потрібна підтримка такої організації, як ЄС: *Dabei haben die Staats- und Regierungschefs deutlich gemacht, dass das Europa der 15 bereit ist, diese Übergangsverwaltung unter die Obhut der Europäischen Union zu nehmen*[6. Juni 2000].

Канцлер не протиставляє себе демонстративно іншим членам ЄС, а навпаки, мудро зауважує, що Німеччина і ЄС мають спільні інтереси. Дляцьоговінвживаєкомплексстилістичнихзасобів, щоскладаютьсязметонімії, парантезитаповтору: *Um es noch einmal klar zu machen: Europa – Deutschland ist dabei – macht dieses Angebot nicht, weil andere es für richtig halten, sondern wir machen dieses Angebot, weil es im europäischen und damit auch im deutschen Interesse ist*[6. Juni 2000].

Зіншогобоку, Шредернеодноразово, використовуючиподекудиметафори, наголошуєнавинятковійзначущостіНімеччинидляєвропейськоїполітики: *Deutschland ist ein wichtiger Akteur in der Mitte Europas (...).* Канцлер акцентує увагу на економічному та фінансовому потенціалі своєї країни. Нацевказуєвживанняпарантезиусполученнізметафорою:*Mit diesen Vorschlägen wollen wir dafür sorgen, dass zum Beispiel die Schiffbau- und die Chemieindustrie auch in Europa eine Zukunft haben. Denn die Industrie ist – das ist in Brüssel gelegentlich vernachlässigt worden – das Fundament unserer Wirtschaft*[4. September 2000].

Значущість Німеччини для ЄС підкреслюється такими риторичними засобами як повтор. Повтори ключових лексем та словосполучень виконують композиційну функцію, структурують текст, сприяючи його зв'язності, і водночас виділяючи певний компонент, як наприклад, Europa: *Wir gestalten Außen- und Sicherheitspolitik in Europa, für Europa und naturgemäß von Europa*

aus. Europa muss zukünftig noch mehr Verantwortung für die eigene Sicherheit übernehmen, und zwar sowohl in der Europäischen Union als auch in der Nato[6. Juni 2000].

Важливе місце в промовах Шредера стосовно політики Євросоюзу займає тема дружніх стосунків Німеччини та Франції. Уже в перші роки на посаді канцлера погляди Шредера на європейські проблеми зблизилися з позицією президента Франції Жака Ширака. УсвоїхпромовахШредерназиваєФранціюдругом: *Unsere Freunde in Frankreich unterstützen uns, wichtige andere europäische Partner auch* [19. März 2004]. Успіхєврейськоїінтеграціївінбачитьустворенніврамкахєснімецько-французькоготандему, якийпозначаєтьсяметафорами*Brigade* та *Kern des Eurokorps*: *Die deutsch-französische Brigade etwa wurde zum Kern des Eurokorps*[19. März 2004].Його створення є необхідним для вирішення багатьох стратегічних завдань, як наприклад:

- урегулюванняконфліктівтапротирічміжкраїнами-членамиЄС: *Wir wissen, dass in Europa wenig vorangeht, wenn sich Deutschland und Frankreich nicht einig sind. Vieles, was wir bilateral als Einigung erzielen, ist auch geeignet, Widersprüche und Meinungsunterschiede einzuebnen, die sich zwischen anderen europäischen Partnern immer wieder einmal entwickeln. Aber wir werden auch unsere eigene Rolle neu definieren müssen: keinesfalls weniger energisch und dynamisch*[19. März 2004].

- покращенняроботиокремихсегментівтакомісійЄС: *Wir brauchen also weitere mutige Integrationsschritte. Zugleich müssen wir die Kommission stärken. Diese Aufgabe ist nur im deutsch-französischen Schulterschluss zu lösen*[12. April 2002].

Готовність дружніх країн до створення гармонійних та плідних стосунків в ЄС передається метафорою **„***Widersprüche und Meinungsunterschiede einebnen“,* апарцельована конструкція виконує функцію емоційного виділення.

Шредер не просто пропонує, він наполягає на доленосній ролі Німеччини і Франції в житті ЄС. Оратор вживає метонімію „*Europa zählt*“ у значенні «Європа розраховує», емотивність якої підсилюється повтором дієслова *zählen*: *Europa, denke ich, zählt auf Deutschland und zählt auf Frankreich*[19. März 2004].

Шредер і Ширак неодноразово спільно чинили тиск на Брюссель. Їм вдалося реалізувати свої ідеї, наприклад, в питанні розширення ЄС на Схід та планів вступу Туреччини до Євросоюзу. Шредер навіть називає турецьких політиків лексемою Freunde - «друзі»: *Unsere türkischen Freunde wissen dies und sie werden deshalb auch sehr genau auf die Umsetzung eben jener Kriterien achten (…)*[15.April 1999].

В одній із свої промов канцлер Німеччини парирує думку опонентів про те, що через релігійні причини Туреччина не може вступити до ЄС. Дляцьоговінвикористовуєметафорузнегативноюконотацією «*einen Kulturkampf anzetteln*», інтерпретуючидіїдеякихєвропейськихполітиківякспробуізолюватиЄвропувід мусульманськогосвіту: *Wer am Thema des Beitritts der Türkei so etwas wie einen neuen Kulturkampf nach dem Motto "Christliches Abendland gegen Islam" anzetteln will, der will den Menschen weismachen, Muslime ließen sich aus unseren Kulturen und Gesellschaften heraushalten oder seien nicht in der Lage, die demokratischen Kriterien mit den Grundsätzen ihres Glaubens in Übereinstimmung zu bringen*[15.April 1999].

Вінхарактеризуєтакудумкуякнеправильну (*falsch*), інавіть, небезпечну (*gefährlich*), івикористовуєтакуриторичнуфігуру, яксинонімічнийповтор: *Ich halte eine solche Denkweise für falsch, ja für gefährlich, denn Muslime gehören in allen europäischen Gesellschaften zum selbstverständlichen Alltag in eben diesen Gesellschaften*[15.April 1999].Вживаннямметафоричноїконструкції „*zum selbstverständlichen Alltag gehören*“ стосовноінтеграціїмусульманськоїкраїниуЄСораторостаточноставитькрапкуу вирішеннідилеми.

Шредер завзято виступає проти усілякої двозначності у питанні приєднання Туреччини до ЄС. В одному з текстових фрагментів, присвячених цій темі, він двічі вживає парантезу модально-оцінного характеру: у першому випадку вона виконує посилюючу функцію, у другому – суб'єктивно-оцінну. *Wer die Mitgliedschaft der Türkei im Bündnis gutheißt, ihre Zugehörigkeit zu Europa als Perspektive unter den klar definierten Bedingungen jedoch ausschließt, der verhält sich widersprüchlich und – ich muss das auch an dieser Stelle sagen – verletzt die Kontinuität deutscher Europapolitik, die von allen meinen Vorgängern im Amt geprägt worden ist. Diese Kontinuität darf – davon bin ich überzeugt – gerade im deutschen Interesse nicht wahltaktischen und parteipolitischen Motiven geopfert werden*[15.April 1999].Вобохвипадкахпарантезимаютьсемантикунаполегливості, щостворюєтьсявживаннямодальногодієслова „müssen" тапасивноїконструкції „überzeugt sein".

3.2 Мовна репрезентація теми «Війна і мир». Тема європейської інтеграції в політичному дискурсі Г. Шредера корелює з таким фрагментом дійсності, як «Війна і мир». Цей референт, а також пов'язані з ним питання європейської безпеки, антитерористичної політики в Європі, дружні та партнерські стосунки з іншими країнами є релевантними для всього періоду правління Шредера.

Разом з порядком та миром для Шредера важливим є також внутрішня безпека в країні. Про це свідчить такий риторична фігура як парцеляція, яка використовується у комплексі з підхватом: *Liebe Mitbürgerinnen und Mitbürger, viele unter Ihnen, die älter sind als ich, wissen, was Krieg bedeutet. Sie haben ihn erlebt, ja überlebt. Seither herrscht Frieden in unserem Land. Und innere Sicherheit. Diese Sicherheit ist nicht in Gefahr* [20. März2003].

Слід зазначити, що політика Німеччини спрямована на підтримку дружніх та партнерських відносин з такими країнами, як Франція, США, Туреччина. Шредер називає їх *Freunde* та *Partner*, додаючи при цьому до цих

іменників присвійний займенник *unser*: *Unsere Freunde in Frankreich unterstützen uns, wichtige andere europäische Partner auch. Russland und Japan sind dafür und viele andere auch. Ich bin sicher, dass angesichts unseres Beitrags im Kampf gegen den internationalen Terrorismus auch unsere Freunde in Amerika diesen Wunsch Deutschlands unterstützen werden*.

Метафора „auf einem gemeinsamen Wertekanon beruhen“ щеразпідтверджуєблизькістьполітичнихпоглядівНімеччинитаСША: *Die enge Beziehung zu unseren Freunden in Amerika beruht auf einem gemeinsamen Wertekanon.*

Восени 1998 року, ще навіть не будучи приведеним до присяги, Шредеру довелося приймати своє перше рішення про участь у військовому конфлікті на Балканах або збереження нейтралітету. До Г. Шредера тоді звернувся президент США Біл Клінтон з проханням підтримати американську військову операцію на Балканах і він погодився. Проблема полягала в тому, що ця операція не була санкціонована ООН. Отже, канцлер у своєму виступі намагається навести вагомі аргументи щодо участі військ Бундесверу у цій військовій кампанії, використовуючи як образні, так і риторичні засоби.

Звертають на себе увагу метонімічні конструкції у номінаціїсуб’єктів війни на Балканах: 1) *Die Belgrader Führung aber hat alle, wirklich alle politischen Vermittlungsversuche scheitern lassen.* 2) *Die jugoslawische Regierunghat von Anfang an an den Feldzug der ethnischen Säuberung geglaubt und ihn geplant, einen Feldzug, dessen Zeuge wir heute sind*[15.April 1999].

Корпус метафор в рамках цієї тематики можна умовно розділити на дві групи. *Першу групу* складають метафори, що референційно співвідносяться з темою збереження миру і місять компоненти з семантикою надійності, стабільності: *Monatelang haben der EU-Sonderbeauftragte Petritsch und sein amerikanischer Kollege Hill, dann auch gemeinsam mit dem russischen Unterhändler Majorski, mit den Konfliktparteien Gespräche geführt und dabei den Boden für ein wirklich faires Abkommen bereitet*[15. April 1999].

Інколитакіметафоривказуютьнаскладністьтаклопітливістьпроцедуривставленнямиру: *Wir wollen sie für das europäische Modell gewinnen und der Demokratie auf dem Balkan und damit dem Frieden endgültig zum Durchbruch verhelfen*[15.April 1999]. Тому, надумкуканцлера, єнеобхідністьузлагодженихдіяхєвропейськихкраїнщодопитаньміжнародноїбезпеки: *Auch das macht deutlich, daß Europa in außen- und sicherheitspolitischen Fragen mehr und mehr mit einer Stimme spricht.* [15.April 1999]. Цядумкапередаєтьсяметафорою*mit einer Stimme* sprechen, аїїактуальністьпідкреслюєтьсяінверсієюзлексемою*auch*.

*Другугрупу*складаютьметафори, щообразнозображуютьагресію, ворожість, аїхкомпонентимаютьсемантикируйнівності, загарбництва: *Die jugoslawische Regierung hat von Anfang an an den Feldzug der ethnischen Säuberung geglaubt und ihn geplant, einen Feldzug, dessen Zeuge wir heute sind.*[15.April 1999]. Дііюгославськогоурядукваліфікуютьсяканцлеромяк*Feldzug* – «хрестовийпохід». З його вуст ця метафора звучить як звинувачення, а її повтор робить речення ще більш експресивним та вагомим. Синонімомдоцьоготропуєіншаметафора*Mord- und Vertreibungskampagne*:*Während sie vorgab, über den Frieden zu verhandeln, hat sie jene Mord- und Vertreibungskampagne fortgesetzt, die sie in den vergangenen Wochen systematisch verschärft hat* [15.April 1999].

Слідзазначити, щоНАТОідентифікуєтьсяШредеромякорганізація, щовідстоюєзагальнолюдськіцінності: *Die NATO ist eine Wertegemeinschaft.*Прицьомуномінаціяпівнічно-атлантичногоблокучастовиступаєуметонімічнійфункції: *Die NATO mußte auf die Eskalation der Gewalt reagieren. Wir wissen seit Kroatien, Bosnien und Herzegowina mit über 200 000 Kriegsopfern, daß sich Europa mit Zuwarten erneut schuldig gemacht hätte*[15. April 1999].

Надаліоратормвикористовуєінверсіюзключовим, нанашудумку, елементом*gemeinsam*таасиндетоном: *Gemeinsam mit unseren Partnern kämpfen*

wir im Kosovo für unsere Werte: für Menschenrechte, für Freiheit und für Demokratie[15.April 1999]. ПрицьомуканцлернезаперечуєавторитетРосії: *Rußland ist ein wichtiger Faktor der Stabilität und der Sicherheit auf unserem Kontinent.* Вінвважаєїївоєріднимстабілізатороммирутастабільності[15.April 1999].

Численніповторитапарантезиакцентуютьувагуреципієнтанаважливихфрагментахдоповідей. Нагнітанняемоцій, переконуванняадресатаспостерігаємовнаступномууривку, дедієслово*verhindern*згадуєтьсяводномуітомужреченнідвічі: *Miloševic ist es gewesen, der jegliche Lösung, die möglich gewesen wäre, verhindert hat – und zwar deshalb verhindert hat, weil dieser verbrecherische Präsident sein eigenes Volk, die albanische Bevölkerungsmehrheit im Kosovo und die Staatengemeinschaft, die nun wirklich bereit war, auch mit ihm zu verhandeln und eine politische Lösung des Konfliktes zu suchen, ein ums andere Mal hintergangen, ja betrogen hat*[15.April 1999].

ФункціюакцетуванняузображеннінаслідківвійнинаБалканахвиконуєповторлексеми*Destabilisierung*: *Albanien und Mazedonien, zwei kleine und wahrlich arme Länder, tragen derzeit die überwiegenden Folgen der skrupellosen Politik Miloševics. Auch das scheint Teil seines Planes zu sein: die Destabilisierung dieser beiden Länder, ja die Destabilisierung der gesamten Region*[15.April 1999].

Наприклад, анафоричний повтор предикативної групи з модальністю «бажання» свідчитьпрорішучістьНімеччиниувирішенніконфліктунаБалканах: *Wir wollen die humanitäre Katastrophe und die schweren und systematischen Menschenrechtsverletzungen möglichst schnell beenden. Wir wollen eine friedliche politische Lösung für den Kosovo erreichen* [15.April 1999].

ПовториуполітичнихвиступахГ. Шредеравиконуютьритмотвірнуфункцію, прияютьакцентуваннюнапевнихположенняхупромові, виокремлюєконкретнідумкиораторатощо, сприяютьзагальнійритмізаціїмовлення*:*

Es ist uns klar, daß wir dabei nicht allein auf militärische Lösungen setzen dürfen; das wollen wir auch nicht. Es ist uns klar, daß wir mit unseren Bemühungen um eine politische Lösung des Konfliktes nicht nachlassen dürfen [15.April 1999].

Das ist aber auch deshalb wichtig, weil die Menschen dort kulturell eingebunden sind, dort im wahrsten Sinne des Wortes ihre Heimat haben und ihre Heimat behalten wollen [15. April 1999].

Функціюоцінно-коментуючогозначеннявиконуєпарантеза „*das ist dick zu unterstreichen"*: *Wir waren uns auf diesem informellen Rat einig darüber, wie wir gemeinsam mit unseren Partnern zu einer politischen Lösung kommen können, wenn – das ist dick zu unterstreichen – die Voraussetzungen dafür geschaffen werden*[15. April 1999]. Вживаннямлексеми*gemeinsam*Г. Шредерчастопідкреслює, щоНімеччинадієтількиутандемізіншимикраїнамиЄвропитасвіту: *Wir hören diese Frage nicht zuletzt deshalb, weil noch keine Bundesregierung vor diese schwere Entscheidung gestellt worden ist, deutsche Soldaten – mit allem, was damit an Gefährdungen für unsere Soldaten verbunden ist – zu einem militärischen Kampfeinsatz gemeinsam mit unseren Partnern innerhalb der NATO zu entsenden* [15.April 1999].

Заслуговуєнаувагутакожвживаннямодально-оцінноїпарантези, оціннезначенняякоїпосилюєтьсяпевноюмодальноючасткою: *Dies – nur dies und nur in dieser Reihenfolge – würde eine Suspendierung der militärischen Maßnahmen der NATO erlauben und den Weg für eine politische Lösung öffnen* [15.April 1999]. У наведеному прикладі канцлер виражає свою впевненість у продуманості та доцільності обраної стратегії щодо виводу військ НАТО з Югославії.

Найважливішою спадщиною Герхарда Шредера є його позиція щодо американського вторгнення в Ірак. Він мав мужність настояти в суперечці з американцями на європейському самовизначенні і прийняв рішення на користь не війни, а миру.

Для обґрунтування свого вибору канцлер використовує у своїй доповіді повтори концептуально значущих лексем з семантикою єдності, більшості: *Und mich berührt, dass ich mich in dieser Haltung einig weiß mit der großen Mehrheit unseres Volkes, mit der Mehrheit im Weltsicherheitsrat und der Mehrheit aller Völker* [20. März2003]. Він вдається до синонімічної заміни словосполучення "*Die Völker der Welt*" займенником *sie* і тим самим показує, що відмова Німеччини від участі у військовій операції є не його власним рішенням, а рішенням німецького народу, і навіть, ініціативою світової спільноти: *Die Völker der Welt wünschen den Frieden. Sie wünschen die Herrschaft des Rechts, die Grundlage jeder Freiheit ist* [20. März 2003].

Шредернедистанціюєтьсявідподійв Іраку;
вінналаштованийнамиротворчумісію,
прощосвідчитьметонімічнийпереносзкомпонентом*Frieden*: *Und ich hoffe es, weil die Welt ihrer gemeinsamen Zukunft wegen so bald wie möglich wieder auf den Weg des Friedens zurückfinden muss* [20. März 2003]. Коликанцлерговоритьпропорядок, вінвикористовуєповторіменника *Ordnung*, алевжескладікомпозита*Friedensordnung*: *Und natürlich bleiben wir bereit, unter der Führung der Vereinten Nationen das uns Mögliche zu einer politischen Ordnung nach dem Kriege beizutragen, die hoffentlich eine Friedensordnung für den Irak und die ganze Region sein wird.*

Шредер кожного разу підкреслює, що Німеччина діє під егідою ООН: *Ich bin sicher: Es hätte einen anderen Weg zur Entwaffnung des Diktators gegeben, den Weg der Vereinten Nationen* [20. März 2003]. Нацевказуєповторіменника*Weg* всловосполученнях*„Weg zur Entwaffnung"* та *„Weg der Vereinten Nationen".*

Засловамиораторавінзробивусеможливе,
щобзавадитирозв'язаннювійнинаБлижньомуСході: *wir haben versucht, den Krieg zu verhindern. Bis zur letzten Minute*. [20. März 2003]. Дляцьоговінвикористовуєпарцельовануконструкцію „*bis zur letzten Minute"*, якапоказуєнаполегливістьканцлера .

Відмовившисьвідучастіувійськовихдіяхв Іраку, Шредеррозуміє, щоцерішенняможеускладнитивзаємовідносиниміжНімеччиноютаНАТО. ТомувикористовуючиінверсіювіннамагаєтьсязапевнитиСША, щоНімеччинаінадалібудезалишатисьнадійнимпартнеромупівнічно-атлантичномусоюзі: *Deutschland, das habe ich versichert, beteiligt sich nicht am Irak-Krieg. Aber natürlich wird Deutschland seine Verpflichtungen im Rahmen des Nato-Bündnisses erfüllen*.

Парцеляціяакцентуєувагунатому, чимсамимНімеччинаготовадопомогтипостраждалимувійні: *Es bleibt dabei: Deutschland beteiligt sich nicht an diesem Krieg. Aber natürlich wird Deutschland nicht abseits stehen, wenn es gilt, den Menschen zu helfen. Wir sind zu humanitärer Hilfe im Rahmen der Vereinten Nationen bereit. Wir sind bereit, Flüchtlingen zu helfen – mit Lebensmitteln, Medikamenten und Kleidung. Wir sind bereit, verletzte Soldaten medizinisch zu betreuen* [20.März 2003].

Анафоричнийповторпредикативноїгрупи „ich hoffe“ свідчитьпрообережністьШредераусудженняхщодонеобхідностівторгненняСШАвІрак: *Ich hoffe gemeinsam mit Ihnen, dass der Krieg im Irak rasch zu Ende sein wird. Ich hoffe es um der betroffenen Menschen willen, gleich ob es sich um Zivilisten oder Soldaten handelt*. [20.März2003].

3.3 Мовна репрезентація теми «Німеччина та ООН». Найбільш значущім референтним напрямком, репрезентованим в промовах Шредера, є ставлення Німеччини до ООН. Обидві власні назви вживаються у метонімічній функції:

Deutschland unterstützt hierbei alle internationalen Initiativen [19.März 2004].

Die Vereinten Nationen werden den Herausforderungen des 21. Jahrhunderts nur dann erfolgreich begegnen können, wenn sie ihr Instrumentarium und ihre finanziellen Mittel effizient einsetzen und sich in ihren Aktivitäten auf Schwerpunkte konzentrieren [06.September2000].

Німеччина, згідновиступуканцлера, бачитьсебеважливимстратегічнимпартнеромускладіООН, нащовказуєметафора „*beherztes Eintreten*“ усукупностізасиндетоном: *Wir wollen uns dieser Chance würdig erweisen durch beherztes Eintreten für Demokratie und Menschenrechte, für die Vertiefung der europäischen Integration, aber auch für die Stärkung der Vereinten Nationen.*

В промовах Г. Шредера неодноразово наголошується, що Німеччина діє під патронатом світової організації. АлеприцьомуораторзберігаєзасвоєюкраїноюправодаватиООНкорисніпоради: *Wichtig scheint mir auch eine stärkere Einbeziehung der Wirtschaft in die Arbeit der Vereinten Nationen. Generalsekretär Annan hat mit seinem Projekt "Global Compact" gute Anstöße gegeben.* Вживаючи, наприклад, такий прийом, як інверсія, канцлер рекомендує звернути увагу на економічний сектор в діяльності ООН.

Анафоричний повтор предикативної групи також свідчить про те, що Німеччина і ООН рухаються в одному напрямку: Wir *unterstützen den Aufbau regionaler Sicherheitsstrukturen unter dem Dach der Vereinten Nationen. (...) Dieser Prozess – Sie wissen es – dauert gegenwärtig an. Wir unterstützen diese Initiative und erhoffen uns davon neuen Schwung für den schon viel zu langen stockenden Reformprozess. Das gilt nicht zuletzt für die überfällige Reform des Sicherheitsrates* [19.03.2004].

ЯкпоказаваналізпромовГ. Шредера, стилістичногоаранжуваннязазналитакіреферентнінапрямкияк «НімеччинатаЄвросоюз» (1), «НімеччинатаООН» (2), «Війнаімир» (3). Кожний з цих напрямків репрезентуються набором тропів та риторичних фігур. Стилістика промов теми (1) представлена переважно метафорою та повтором, теми (2) - анафорою та інверсією. У стилістиці промов теми (3) домінують повтор та парцеляція.

ВИСНОВКИ

У другій половині XX ст. одним із найбільш активно вживаних понять у лінгвістиці стає термін «дискурс». Враховуючи існування його різноманітних трактувань, ми розуміємо дискурс як складне комунікативне явище, яке включає в себе і соціальний контекст, що дає уявлення як про учасників комунікації (їх характеристики), так і про процеси його продукування та сприйняття. Особливим типом дискурсу, що викликає підвищений інтерес дослідників, вважається політичний дискурс. Це пов'язано насамперед з його ключовою роллю у формуванні свідомості публіки, її ставлення до тих чи інших явищ навколишнього світу. Наявність масового адресата надає політичному дискурсу ще більшого значення.

Презентоване дисертаційне дослідження спирається на використання двох підходів до аналізу політичної комунікації: комунікативно-прагматичного та стилістико-риторичного. Як невичерпне джерело матеріалу для різнобічного філологічного аналізу, що було продемонстровано у двох розділах основної частини дисертації, політичний дискурс характеризується різноманіттям жанрів, різних за своїми функціональними особливостями. Одним з таких жанрів є політична промова - усний текст, який проголошується політиком перед окремою аудиторією, за певних обставин, ставить назрілі завдання у тій чи іншій сфері громадського життя, дає рекомендації щодо здійснення поставлених завдань. Цей тип виступу створюється з метою переконання, призначається для конкретного типу аудиторії. У політичній промові не тільки висвітлюються дії партій та уряду, але і справляється свідомий вплив на адресата.

Об’єктом дослідження були невипадково обрані промови колишнього федерального канцлера Німеччини Г. Шредера, адже його діяльність розглядається як окрема ера, початок нового етапу розвитку країни. Окрім того, було встановлено, що спільною для цього політика є ідея внутрішньо/зовнішньополітичної єдності.

Аналіз фактичного матеріалу показує, що для німецького дискурсу політичних промов характерний певний набір комунікативних стратегій. Політичний дискурс канцлера ФРН характеризується домінуванням кооперативних стратегій, що зумовлено чинником утримання влади, прагненням гармонізувати комунікацію влади, її інститутів і громадян.

У політичному дискурсі Г. Шредера реалізуються 5 основних стратегій: 1) інформаційно-інтерпретативна стратегія, 2) стратегія самопрезентації, 3) агітаційна та аргументативна стратегії, 4) стратегія на підвищення, 5) стратегія дискредитації (або стратегія на зниження).

На першому місці знаходиться за частотністю використання знаходиться інформаційно-інтерпретативна стратегія, яка представлена тактиками визнання проблеми, визначення шляхів її вирішення, тактикою акцентування позитивної інформації, тактикою роз'яснення. Завдяки цій стратегії оратори пояснюють проблеми, ставлять завдання перед спільнотою, вказують на важливість їх вирішення. Г. Шредер висвітлював факти, що заважали створенню ЄС, активно просував ідею європейського єднання.

Стратегія самопрезентації реалізується через тактику презентації «я-теми», тактику ототожнення, тактику солідаризації. Для Г. Шредера ця стратегія виявляється в демонстрації впевненості щодо обраного його урядом курсу розвитку країни (тактика презентації «я-теми»), в ототожненні себе з народом, що виражається у формулах «я = частина народу/ країни» та «я = уряд» (тактика ототожнення). Актуальною є також тактика солідаризації, що виявляється у вживанні лексем *gemeinsam, zusammen* як самостійних одиниць, так і словотворчих формантів.

Агітаційна стратегія – важлива прагматична складова виступів федеральних канцлерів. Г.°Шредер обмежується тактиками заклику, спонукання, обіцянки. Ці тактики реалізуються головним чином за допомогою граматичних засобів, як то індикатив модальних дієслів, імператив, кон'юнктив, що передають різну модальність.

Г. Шредер додає до них тактику посилання на авторитет, тактику вказівки на перспективу або прогноз розвитку подій, тактику контрастивного аналізу. Арсенал лексико-граматичних засобів та прийомів для реалізації цієї стратегії варіюється від сурядних та підрядних речень зі сполучниками причини до лексики з семами актуальності, раціональності, логічності та вірогідності, які дозволяють переконати реципієнта у правильності аргументу.

Стратегія на підвищення є важливою складовою офіційних промов, оскільки вона є мотивуючим фактором для подолання наявних труднощів та просування необхідних реформ. Г. Шредер використовує тактику «аналіз-плюс», яка репрезентується лексикою з семами «розвиток», «стабільність», «зразковість», «новий», «прогресивний».

Однією з характерних рис сучасних офіційних політичних промов стало певне стирання традиційного чіткого протиставлення **тем**, що дискутуються.Г. Шредер концентрує свою увагу на 3 головних темах: «Німеччина та ЄС», «Війна і мир», «Німеччина та ООН».Встановлено, що з усього потенціалу стилістичних засобів політик вибирає саме ті мовні засоби та комунікативні моделі, які формують його політичний мовний стиль. Аналіз мовного матеріалу дозволив не тільки встановити особливості стилістичного аранжування зазначених тем, але й визначити частотність використаних тропів та риторичних засобів.

Стилістика Г. Шредера не дуже відрізняється від стилістики його попередників. Головними засобами залишаються метафора (48%) та повтор (29%), середню позицію займають метонімія (9%) та парцеляція (6%); інверсія (4%) та асиндетон (4%) доповнюють, хоча й не суттєво, палітру риторичних засобів, які використовував політик у своїх промовах.

Результати дослідження є достовірними з точки зору залучання репрезентативного фактичного матеріалу. При цьому проведене дослід-ження не претендує на кінцеве вирішення проблеми прагма-стилістики публічних промов. Воно більшою мірою покликане

намі-тити нові перспективи поєднання лінгвостилістичного аналізу політичного дискурсу з його комунікативно-прагматичною характе-ристикою. Отримані результати можуть бути використані у подальших дослідженнях публічних промов політиків сьогодення. Вони є релевантними також для вивчення інших жанрів політичного дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова О. В. Проблемы экспрессивного синтаксиса на материале английского языка. М. : Высш. шк., 1984. 211 с.
2. Архипкина Г.Д. Стилистические фигуры в риторике и стилистике. *Актуальные проблемы филологии и педагогической лингвистики. Серия «Языкознание и литературоведение».* Владикавказ, 2009. С. 69-72.
3. Бабелюк О.А. Стилістичні засоби і прийоми крізь призму лінгвосинергетики. *Вісник Київького національного лінгвістичного університету. Серія «Філологія».* 2011. Т. 14. № 1. С. 7-17.
4. Бацевич Ф.С. Нариси з лінгвістичної прагматики. Львів : ПАІС, 2010.336 с.
5. Бенвенист Э. Общая лингвистика. М. : Прогресс, 1974. 448 с.
6. Береговская Э. М. Очерки по экспрессивному синтаксису. М. : Рохос, 2004. 208 с.
7. Бурсевич В. В. Взаимодействие идеологии и языка как проблема дискурс-анализа. *Вестник БГУ*. 2011. № 3. С. 40- 44.
8. Вінтонів М. О. Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі / за ред. М. О. Вінтонів, Т. М. Вінтонів, Ю. В. Мала; Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2018. 336 с.
9. Вялікова О.О. Класичні й нові техніки письма в сучасній поетиці. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 9. Сучасні тенденції розвитку мов*. Випуск°3. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. С. 16-20.
10. Горбунов А. Г. Дискурс как новая лингвистическая парадигма.*Актуальные задачи педагогики*. Чита: Молодой ученый, 2013. С. 155-158.
11. Гулей М. Д. Лексико-граматичні особливості та композиційна структура французької політичної промови : дис. … канд. філол. наук : 10.02.05. К., 2004. 202 с.

12. Гурочкина А.Г. Понятие дискурса в современном языкознании. Номинация и дискурс. Рязань, 1999. С.12-15.
13. Демьянков В. З. Политический дискурс как предмет политологической филологии. *Политическая наука. Политический дискурс: история и современные исследования*. М.: ИНИОН РАН, 2002. № 3. С. 32-43.
14. Діденко М. О. Політичний виступ як тип тексту: автореф. дис ... канд.. філол. наук: 10.02.04. Одеса, 2001. 20 с.
15. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. Українська поетика. Дрогобич : Відродження, 2008. 448 с.
16. Дмитрук О.В. Маніпулятивні стратегії в сучасній англомовній комунікації (на матеріалі текстів друкованих та Інтернет-видань 2000-2005 рр.): автореф. дис. … канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2006. 19 с.
17. Дорофеєва М. С. Категорія суб'єкта в політичній промові: автореф. дис. … канд. філол. наук: 10.02.04. К., 2005. 21 с.
18. Ємець О. В. Семантика, синтактика та прагматика тропів в аспекті поетизації художньої прози (на матеріалі оповідань Ділана Томаса): дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. К., 2000. 209 с.
19. Земская Е. А. Городская устная речь и задачи ее изучения. Разновидности городской устной речи. М. : Наука, 1988. 290 с.
20. Зигманн Ж. В. Структура современного политического дискурса: Речевые жанры и речевые стратегии : дисс. … канд. филол. наук : 10.02.01. Москва, 2003. 239 с.
21. Зильберман Л. И. Структурно-семантический анализ текста. Москва: Наука, 1982. 136 с.
22. Иванова Е.Ю. Конструкции экспрессивного синтаксиса в современном болгарском языке. СПб., 1999. 96 с.
23. Карасик В.И. О типах дискурса. *Языковая личность: институциональный и персональный дискурс*. Волгоград: Перемена, 2000.С.5-20.

24. Каримова Б.С. Жанровое пространство политического дискурса.*Вестник КазНУ им. аль-Фараби. Серия филологическая*. Алматы, 2006.№2 (92).С. 37-41.
25. Катаева С.Г. Немецкий политический язык. Основные направления и тенденции развития. М.: МПГУ, 2007. 205 с.
26. Качуровський І. Основи аналізу мовних форм (стилістика): Фігури і тропи. Мюнхен, Київ, 1995. 349 с.
27. Ковальчук И. Ю. Повтор и его функции в тексте : дис... канд. филол. наук: 10.02.05 - Романские языки. Пятигорск. 2004. 148 с.
28. Комисарова Т. С. Механизмы речевого воздействия и их реализация в политическом дискурсе: на материале речей Г. Шрёдера: автореф. дисс. … канд. филол. наук: 10.02.05. Орел, 2008. 20 с.
29. Курбанова И.С. Проявление парцелляции в текстах эссе. Вестник Самарского университета. История, педагогика, филология. 2016. С. 166-169.
30. Лотман Ю.М. Избранные статьи. Статьи по семиотике и типологии культуры. Таллин: «Александра», 1992. Том 1. 479 с.
31. Макаров М.Л. Коммуникативная структура текста. Тверь, 1990.С. 66-71.
32. Манаенко Г. Н. Дискурс в его отношении к речи, тексту и языку. *Стереотипность и творчество в тексте*. Пермь: Перм. гос. ун-та, 2008. Вып. 12. С. 48-61.
33. Маріна О. В. Мовленнєва маніпуляція в американському політичному дискурсі. Лінгвістичні дослідження. 2014. № 38. С. 116-120.
34. Мацько Л. І. Лінгвістична риторика. *Наука і сучасність*. Ч.4. К.: Логос, 1999. С. 3-16.
35. Мигунов А.И. Соотношение риторических и аргументативных аспектов дискурса. РАЦИО. ru. 2010. № 4. С. 3-28.
36. Миронова П. О. Коммуникативная стратегия редукционизма в политическом дискурсе. *Язык. Человек. Картина мира*. 2000. С. 165-170.

37. Михалева О. Л. Политический дискурс. Специфика манипулятивного воздействия. М.: Либроком, 2009. 256 с.
38. Мозгова Я. О. Парцеляція як явище експресивного синтаксису (на матеріалі німецьких репортажів). Наукові записки. Серія “Філологічна”. Вип 30. Київ, 2012. С. 68-71.
39. Москвин В. П. Выразительные средства современной русской речи; Тропы и фигуры. Общая и частная классификации. Терминологический словарь. 3-е изд. Ростов н/Д: Феникс, 2007. 102 с.
40. Нагорська Т.В. Структура текстів політичних промов У. Черчіля: лінгвориторичний підхід. *Культура народов Причерноморья*. 2007. № 110, Т. 2. С. 54-56.
41. Никитина С.Е., Васильева Н.В. Экспериментальный системный толковый словарь стилистических терминов. Принципы составления и избранные словарные статьи. М., 1996. 172 с.
42. Одинцов В. В., Кожин А. Н. и др. Композиционные типы речи. *Функциональные типы русской речи*. М.,1982. С. 130-210.
43. Оліщук Р. Л., Макар І. С. Конструкції з повторами у мові роману Лонга «Дафніс і Хлоя». Studia linguistica: Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2011.Вип. 5, ч. 2.С. 49-56.
44. Паршин П. Б. Речевое воздействие: основные сферы и разновидности.*Рекламный текст: семиотика и лингвистика* / Ю. К. Пирогова, П.Б. Паршин.М.: Международный институт рекламы; Издательский дом Гребенникова, 2000.270 с.
45. Паршина О.Н. Стратегии и тактики речевого поведения современной политической элиты России : дис. … д-ра фил. наук : 10.02.01. Саратов, 2005. 315 с.
46. Попова Н. М. Сучасний іспаномовний суспільно-політичний дискурсі: лінгвопрагматичний аспект : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.05. К., 2004.20 с.

47. Пустовар О. В. Номінативний і комунікативний аспекти парцеляції в сучасній німецькій мові : дис. … кандидата філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2006. 218 с.
48. Пушкар О. І. Явище евфемії та дисфемії в сучасному українському політичному дискурсі : автореф. дис. … канд. філол. наук : 10.02.01.Запоріжжя, 2014. 20 с.
49. Радченко И.И. Повтор как средство реализации лингвистической категории экспрессивности в тексте газетной статьи. Науч*ная мысль Владикавказа.* Владикавказ, 2013. С. 129-134.
50. Разинкина Н. М. Об одном из способов синтаксической организации научной прозы (стилистический прием параллелизма). *Лингвистика и методика преподавания иностранных языков*. М., 1976. С. 59-90.
51. Романюк А.Б., Заяць А.В. Аналіз досліджень політичного дискурсу. № 1, Вип. 743.2012. С. 200-209.
52. Рублева Е. В. Лингвопрагматические аспекты политической теледискуссии : автореф. дисс. ...канд. филол. наук : 10.02.01. М., 2006. 24 с.
53. Самойлова І. В. Лексичні особливості політичних промов / І. В. Самойлова, О. В. Подвойська. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Філологічні науки*. 2016. Кн. 1. С. 235-238.
54. Свицова А. А., Скобелева Л. Д. Авторский стиль на примере публичных выступлений современных политиков. *Научно-методический электронный журнал «Концепт»*.2016. № 10. С. 75-81.
55. Святовець В. Ф. Словник тропів і стилістичних фігур / [укладач В. Ф. Святовець].К.: ВЦ «Академія», 2011. 176 с.
56. Синиця І. А. Лексичний повтор як засіб реалізації семантичної зв'язності тексту. Мовознавство. 1994. № 2-3.С. 56-60.
57. Сковордников А.П. О функциях парцелляции в СРЛЯ. РЯШ. 1980. №5. С.86-91.

58. Скоробогатова Е.А. Парцелляция полупредикативного высказывания в современном русском языке: автореф. дис. … канд. филол. наук : 10.02.01. Харьков, 1990.23 с.
59. Соколова І. В. Прагматико-комунікативні характеристики категорії повтору в текстах-анонсах : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Суми, 2002. 211 с.
60. Стилистический энциклопедический словарь / под ред. М. Н. Кожиной; Культура русской речи: Энциклопедический словарь-справочник / под ред. Л. Ю. Иванова, А. П. Сковородникова, Е. Н. Ширяева. М., 2003. 628 с.
61. Сопова И. В. Институциональный дискурс как компонент лингвокультуры. *Перевод и сопоставительная лингвистика*. Выпуск 12.2016.С.54-58.
62. СкребневЮ. М. Фигуры речи. Русский язык : энциклопедия / гл. ред. Ф. П. Филин. М. : Сов. энциклопедия, 1979. С. 368-370.
63. Федосеева Е. В. Когнитивные механизмы дискурсивного конструирования действительности в медиадискурсе: дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Иркутск, 2016. 190 с.
64. Формановская Н. И. Речевое общение: коммуникативно-прагматический подход. Москва. 2002. 212 с.
65. Худолій А.О. Лексико-стилістичні маркери мовних змін в американських публіцистичних текстах.*Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія «Філологічна»*. 2016. Вип. 61. С. 144-148.
66. Чантуридзе Ю. М. Афроамериканский политический дискурс: когнитивній, лингвокультурологический и риторический аспекты : дисс. …канд. филол. наук :10.02.04. М., 2015. 187 с.
67. Чекунова М.А. Жанр программного выступления в российском политическом дискурсе: Риторический анализ политико-идеологических текстов 2000-2004 гг. : дисс. ... канд. филол. наук : 10.01.10. Москва, 2006.196 с.

68. Чудинов А.П. Современная политическая коммуникация. Екатеринбург: Урал. гос. пед. ун-т, 2009.209 с.
69. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса: монография. Волгоград: Перемена, 2004. 367 с.
70. Шипова И. А. Эмоциональный синтаксис в немецкоязычном художественном дискурсе : дис. канд. філ. наук : 10.02.04. Москва, 2005.234 с.
71. Шишкина А. С. Парантеза в английском и немецком языках : семантико-синтаксические особенности и графическое оформление. *Вестник Вятского государственного университета. Филология и искусствоведение*. 2009. Т.2.С. 120–125.
72. Шмелева Т. В. Речевой жанр: возможности описания и использования в преподавании языка. Русистика. *Научный журнал актуальных проблем преподавания русского языка*.Берлин: [б. и.], 1990. № 2. С. 20-32.
73. Юдина Т. В. Дискурсивное пространство политической речи*"Актуальные проблемы коммуникации*".СПб : Изд-во СПбГПУ, 2004.С.° 172–185.
74. Gabriel N. Das Wort hat der Herr Bundeskanzler // die Frau Bundeskanzlerin. Eine Analyse der Redefunktion in der Regierungserklrungen zum Amtsantritt der Bundeskanzler von 1949 bis 2005. Norderstedt : GRIN Verlag, 2008.
75. Glenn, C. The Writer’s Harbrace Handbook / C. Glenn, L. Gray. - Brief Third Edition. – Boston: Thompson Wadsworth, 2008. 447 p.
76. Greenbaum S. The Oxford English Grammar. Oxford : Oxford university press, 1996.672 p.
77. Jäkel O. Metaphern in abstrakten Diskurs-Domänen: Eine kognitiv-linguistische Untersuchung anhand der Bereiche Geistestätigkeit, Wirtschaft und Wissenschaft. Frankfurt am Main: Lang, 1997. 348 S.
78. Müller Andreas. Beschreibungen einiger rhetorischer Figuren in der zwanzigbäandigen Reihe der Bertelsmann-Lexika. München, 2007. 232 S.

79. Osang A. Ankunft in der neuen Mitte : Reportagen und Porträts. Berlin: Links, 2000. 231 S.
80. Rosumek L. Die Kanzler und die Medien. Acht Porträts von Adenauer bis Merkel. Frankfurt am Main: Campus Verlag GmbH, 2007. 153 S.
81. Scheuerle Ch. Die deutschen Kanzler im Fernsehen. Theatrale Darstellungsstrategien von Politikern im Schlüsselmedium der Nachkriegsgeschichte. Bielefeldt: transcript Verl., 2009. 253 S.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОО МАТЕРІАЛУ

82. News Reden Interviews Texte - Gerhard Schröder. URL: www.gerhard-schroeder.de › news

ZUSAMMENFASSUNG

Der politische Diskurs repräsentiert die Welt der Politik, die sich ständig verändert. Im Kontext solcher Veränderungen rückt in den Vordergrund nicht nur eine linguistische Analyse der politischen Texte, sondern auch eine Charakteristik der sozialpolitischen Umstände, unter denen diese Texte verfasst werden. Darin besteht die *Aktualität* der präsentierten Studie.

Der politische Diskurs umfasst solche Genres wie Leitartikel, Kommentare, Debatte, Interviews und offizielle Reden der Politiker gehören. Die politische Rede ist ein im Voraus vorbereiteter Text mit positiven/ negativen Bewertungen der Tatsachen, Begründungen, Plänen und Perspektiven, die ein Politiker von der politischen Bühne kundgibt. *Das Ziel* unserer wissenschaftlichen Arbeit ist stilistische Mittel zu erforschen, die die genannten Aspekte der politischen Reden repräsentieren.

Als *Forschungsobjekt* wurden politische Reden vom ehemaligen Bundeskanzler Deutschlands Gerhard Schröder gewählt. Die Studie stützt sich auf 42 Diskurseinheiten, die aus offiziellen Internetquellen selektiert wurden. Diese Einheiten beziehen sich auf solche Themen wie „Deutschland und EU“, „Deutschland und UNO“, „Krieg und Frieden“.

Jedes Thema wird durch eine Vielfalt der Tropen und rhetorischen Figuren dargestellt. Die Wahl der Tropen hängt von einer konkreten politischen Situation, von Bedürfnissen der Gesellschaft, die der Bundeskanzler vertrittund verteidigt, sowie von der Aktualität des Referenten ab, der in seinen Reden bildnerisch geschildert ist. Die vom Redner ausgewählten rhetorischen Figuren lassen ihn die Aufmerksamkeit des Adressaten auf wichtige Fragmente der Reden konzentrieren und dadurch bei ihm eine entsprechende positive Reaktion hervorrufen. In den politischen Reden bevorzugt Gerhard Schröder verschiedene Arten der Epizeuxis und Metaphern.

Die Glaubhaftigkeit der Ergebnisse der präsentierten Forschung wird durch die Verwendung der von der modernen Philologie anerkannten wissenschaftlichen

Methoden, der von heimischen und ausländischen Sprachwissenschaftlern akkumulieren Ereignissen, sowie durch einen bedeutenden Umfang des sprachlichen Materials gesichert.

Schlüsselwörter: politscher Diskurs, politische Rede, Metapher, Epizeuxis.

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Друзюк Анатолій Вікторович, студент 2 курсу магістратури, денної форми навчання, факультету іноземної філології, спеціальності 035 Філологія, освітньо-професійна програма Мова і література (німецька), адреса електронної поштиmonolit.finance@gmail.com,

підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему **«СТИЛІСТИКА ОФІЦІЙНИХ ПРОМОВГЕРХАРДА ШРЕДЕРА»** відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ПІБ (студент) _____